

**UTFORDRENDE KUNNSKAPSSAMARBEID:
Etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer
som forskere og kunnskapsinstitusjoner i Norge
møter i internasjonale samarbeid**

Hans Jørgen Gåsemyr, Kristin Fjæstad og Malin Elisabeth Tvedt Hogstad

Utgiver: Norsk Utenrikspolitisk Institutt
Copyright: © Norsk Utenrikspolitisk Institutt 2022
ISSN: 1894-650X

Lisens:

Alle synspunkter står for forfatterens regning. De må ikke tolkes som uttrykk for oppfatninger som kan tillegges Norsk Utenrikspolitisk Institutt. Artiklene kan ikke reproduseres – helt eller delvis – ved trykking, fotokopiering eller på annen måte uten tillatelse fra forfatterne.

Besøksadresse: C.J. Hambros plass 2d
Adresse: PO box 7024 St. Olavs Plass
0130 Oslo, Norge
Internett: www.nupi.no
E-post: post@nupi.no
Fax: [+ 47] 22 99 40 50
Tel: [+ 47] 22 99 40 00

Innhold

Forkortelser.....	3
1 Sammenheng	4
1.1 Om studier.....	4
1.2 Hovedfunn.....	5
2 Om bakgrunn og metode	6
2.1 Spørreundersøkelser.....	6
2.2 Intervju i fokusgrupper og med enkeltpersoner	8
3 Opplevelse av utfordringer.....	9
3.1 Overordnet opplevelse av utfordringer.....	9
3.2 Ulike typer utfordringer	10
3.3 Spesielt om covid-19 pandemien og krigen i Ukraina.....	17
4 Håndtering av utfordringer og ressursbehov	19
4.1 Tilfredshet med egen håndtering	19
4.2 Diskusjoner og råd	19
4.3 Ressurser og plassering av ansvar	21
4.4 Behov for flere ressurser og nasjonale retningslinjer	23
5 Bekymringer for negative konsekvenser.....	27
5.1 Negative konsekvenser	27
5.2 Balanse ganger.....	28
6 Avsluttende kommentarer.....	30
Appendiks	31

Forkortelser

- Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse – HK-dir
- Matematikk og naturvitenskapelige fag – matnat
- Norges forskningsråd – NFR
- Norsk Utenrikspolitisk Institutt – NUPI
- Politiets sikkerhetstjeneste – PST
- Universitet og høyskoler – Uni-hs (benyttes i figurer og tabeller)
- Forskningsinstitutt – Inst (benyttes i figurer og tabeller)

1 Sammendrag

Denne rapporten presenterer funn fra en studie av etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer som forskere og kunnskapsinstitusjoner i Norge møter og håndterer i sine internasjonale samarbeid. Slike utfordringer er i studien definert med spesifiserte eksempler. Vi har også spurt om ressurser som kunnskapsmiljøene selv etterlyser i møtet med kjente og nye utfordringer.

1.1 Om studien

Studien dekker alle vitenskapelige disipliner (hovedkategoriene) og favner de fleste akkrediterte høyere utdanningsinstitusjoner og forskningsinstitutt som mottar statlig grunnfinansiering i Norge. Vi legger særlig, men ikke utelukkende, vekt på utfordringer knyttet til samarbeid med land som er del av regjeringens Panorama-strategi, som er Brasil, Canada, India, Japan, Kina, Russland, Sør-Afrika, Sør-Korea og USA.

Studien er utført av forskere fra Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI). Den er finansiert av Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir), og skal inngå som del av kunnskapsgrunnlaget for nasjonale retningslinjer for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid, som HK-dir og Norges forskningsråd (NFR) utvikler på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet.

Det er naturlig å se studien i sammenheng med at oppmerksomheten rundt etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer forbundet med internasjonalt kunnskapssamarbeid skjerpes i mange land. Press mot liberale verdier, som akademisk frihet, og nasjonale sikkerhetshensyn blir oftere problematisert, i diskusjoner som angår både akademiske fagmiljø og nasjonale myndigheter. Flere forhold spiller inn, men det er liten tvil om at veksten i kunnskapsressursene til flere autoritære stater, i første rekke Kina, preger mange diskusjoner. Det gjelder også i Norge.

Vi mener rapporten gir et godt bilde av utfordringene som forskere og institusjoner i Norge opplever i sine internasjonale samarbeid. Studien har imidlertid klare begrensninger. Ressurs- og tidsbegrensninger gjør at utvalgene er relativt små. Mulighetene til å måle omfang, alvorlighetsgrad og sammenhenger mellom forhold som påvirker utfordringer, er derfor begrenset. Vi må dessuten være varsomme i omtalen av forhold som kan bidra til å identifisere, eller føre til mistanke rettet mot, personer eller miljøer.

Rapporten består av seks deler: 1) dette sammendraget; 2) informasjon om hvordan studien er utført; 3) opplevelse av utfordringer; 4) håndtering og ressursbehov; 5) bekymring om negative konsekvenser; og 6) avsluttende kommentarer. I tillegg inngår hele spørreundersøkelsen til forsker-utvalget i et appendiks.

I dette sammendraget sammenfatter vi hovedfunnene i 10 punkter.

1.2 Hovedfunn

1. Forskere og institusjoner i Norge opplever ikke at de er overveldet av etiske eller sikkerhetsrelaterte utfordringer. Mange er vant til ulike utfordringer og er tilfredse med hvordan de håndterer slike utfordringer i dag. Mange opplever likevel at utfordringer øker i omfang og at de blir mer krevende å håndtere. Noen opplever svært krevende situasjoner.
2. Opplevelsen av utfordringer er svært delt. Opplevelsene spriker spesielt mye blant forskere som jobber med teknologi og blant forskere med utenlandsk statsborgerskap.
3. Vi finner ikke tydelige skiller mellom fag når det gjelder opplevelse av utfordringer generelt, men noen typer utfordringer er mer vanlige innenfor noen fag.
4. Særlig vanlige etiske utfordringer er sprik i forskningsetiske prinsipper mellom land, at samarbeidspartnere har uklare roller, og at forskere må gjøre tilpasninger på grunn av politiske restriksjoner i samarbeidsland. Kina og Russland blir ofte nevnt, men også mange andre land.
5. En særlig vanlig sikkerhetsrelatert utfordring er mistanke om overvåking under opphold i samarbeidsland. Kina og Russland blir ofte nevnt. Mange opplever økende utfordringer knyttet til at skjerpede sikkerhetshensyn i Norge gjør det vanskeligere å engasjere eller ansette statsborgere fra enkelte land til bestemte prosjekt eller stillinger. Kina og Iran blir ofte nevnt, men også andre land.
6. Flere uttrykker bekymring for utfordringer som studenter kan møte under studieopphold i utlandet, men mange vet veldig lite om studentenes opplevelser.
7. Opplevelsen av tilgjengelige ressurser, hvem de kan spørre om råd og hvor ansvaret for håndtering av utfordringer bør ligge, er delt.
8. De fleste forskere og institusjoner etterlyser ikke spesielle ressurser til håndtering av utfordringer, men de som ønsker flere ressurser, ber om klare og konkrete råd og mer erfaringsutveksling, langt færre ønsker strengere regler. Et klart flertall opplever et behov for nasjonale retningslinjer for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid.
9. Mange uttrykker stor bekymring for negative konsekvenser som følge av økt søkelys på utfordringer, inkludert unødvendig strenge sikkerhetstiltak og mistenkeliggjøring av ansatte og studenter fra enkelte land.
10. De aller fleste tror det er mulig å øke internasjonalt forskningssamarbeid og samtidig håndtere utfordringer.

2 Om bakgrunn og metode

Studien er utført av to seniorforskere og en engasjert rådgiver ved NUPI (forfatterne). Arbeidet ble igangsatt i slutten av april og avsluttes i oktober 2022.

Studien gjør bruk av flere metoder for datainnsamling og analyse, og følger kravene fra Norsk senter for forskningsdata, som har vurdert databehandlingen som lovlig.

2.1 Spørreundersøkelser

Tre sett spørreundersøkelser ble gjennomført med Rambølls portal SurveyXact (sendt ut 29. mai og avsluttet 26. juni, etter tre purringer). Undersøkelsene inkluderte noe bakgrunnsinformasjon og var ellers innrettet mot å samle informasjon om ulike former for etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer, håndtering av utfordringer og behov for ressurser. Vi vekslet mellom bruk av graderte 5-skala- og bekreftende/avkreftende svar. Vi oppfordret til kommentarer og beskrivelser. Vi sendte tre relativt like undersøkelser – med noen tilpasninger – til tre ulike utvalg:

Utvalg I) Forskere som leder aktive eller nylig avsluttede (2020) prosjekt i INTPART og UTFORSK programmene (administrert av NFR og HK-dir)

Undersøkelsen ble sendt (via e-post) til 200 personer (forskere) og 10 personer sendte oss melding om lengre permisjoner og fravær, som betyr at det aktuelle utvalget består av 190 forskere. 85 forskere gjennomførte hele undersøkelsen (vi teller bare fullførte), som gir en gyldig svarprosent på 45 prosent (av de 190 mulige). De fleste av disse har universitet og høyskoler som sin primære arbeidsgiver. De er godt fordelt på institusjoner over hele landet og mellom de fleste fag; vi deler mellom humaniora, samfunnsvitenskap, matematikk og naturvitenskap (matnat), teknologi, medisinske fag, og landbruks- og fiskerifag.¹ De fleste (54 personer) er fra teknologi og matnat. Alle fagene er representert med minst 10 respondenter, unntatt medisin og landbruks- og fiskerifag, hvor det er færre respondenter, men flere fra matnat oppgir at de også tilhører disse fagene.

Alle respondentene er aktive forskere og alle unntatt én har doktorgrad eller PhD. Alle, med unntak av to, er involvert i internasjonalt forskningssamarbeid, og alle, med unntak av sju, er involvert i internasjonalt utdanningssamarbeid. Siden utvalget er basert på INTPART og UTFORSK programmene, forventer vi at disse forskerne er mer engasjert i internasjonalt samarbeid, enn det som ellers er vanlig, og at samarbeid med panorama-landene kan være overrepresentert. Vi holder oss til begrepet forskere i rapporten, selv om undervisning og studentveiledning er en stor del av jobben til mange. Av de 85 forskerne er 30 utenlandske statsborgere (35 prosent). Undersøkelsen og all relatert informasjon har vært tilgjengelig på både norsk og engelsk.

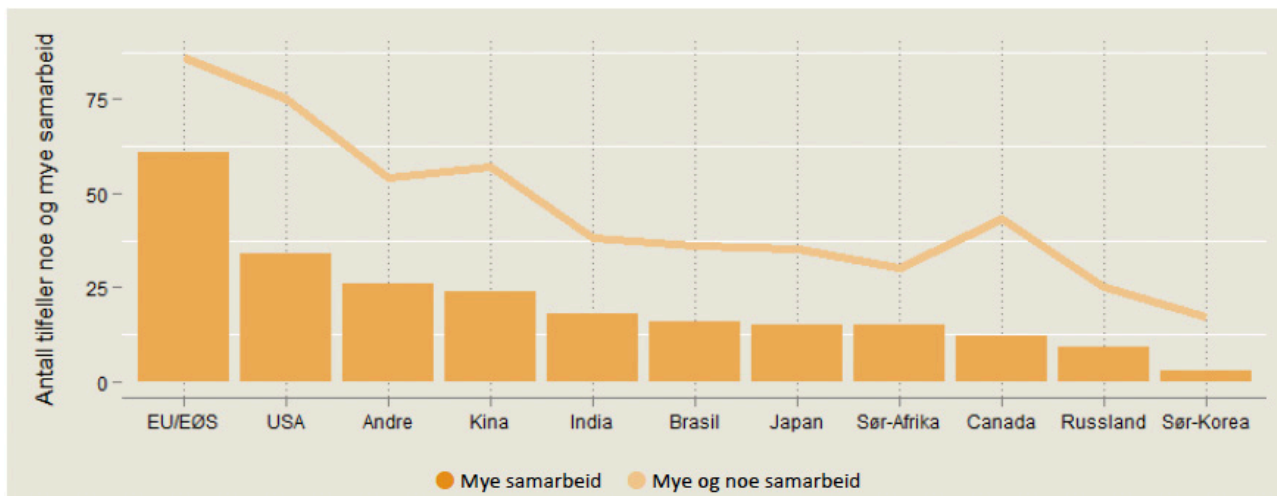
Forskernes samarbeid er godt fordelt mellom ulike land og speiler i stor grad internasjonaliseringen av kunnskapssektoren i Norge.² Samarbeid med USA og europeiske land er utbredt innen mange fag, etterfulgt av Kina, som er spesielt viktig innen teknologi og matnat (se Figur 1).³

1 Inndelingen følger Universitet og høyskolerådets «Norsk inndeling av vitenskapsdisipliner», tilgjengelig her: <https://npi.hkdir.no/dok/bakgrunn2003/Norskvitdisinnst.pdf> (sjekket 9.05.2022).

2 For analyser av internasjonalisering, se HK-dir «[Tilstandsrapport for høyere utdanning 2022](#)» (superlenke sjekket 9.09.2022) og Gunnar Sivertsen (2022) (NIFU Working Paper) «[Norway's scientific collaboration with China in a global context](#)» (superlenke sjekket 9.09.2022).

3 Vi har ikke problematisert at Storbritannia fra 2021 ikke lenger er del av EU og heller ikke inngår i EØS, blant annet fordi Storbritannia fortsatt inngår i noen av EUs ordninger for forskningsfinansiering. Vi kan anta at noen plasserer samarbeid med Storbritannia i EU-kategorien og noen plasserer dette i kategorien andre land.

Figur 1: Forskernes samarbeid med ulike land

Merknad: N=85 (ikke medregnet de 5 som svarte «vet ikke»).

Utbredelsen av samarbeid med de andre panorama-landene er nokså likt fordelt, unntatt Sør-Korea, som er del av færre samarbeid (Sør-Korea, sammen med Canada og USA, ble først innlemmet i Panorama-strategien i 2021).

Vi deler i undersøkelsen mellom forskningssamarbeid, koordinert utdanningsamarbeid, som kan bestå av felles undervisning og delte grader, og avtalebasert utveksling av studenter til og fra norske institusjoner. Noen spørsmål belyser også erfaringer med internasjonale studenter som studerer i Norge uten å være del av organiserte utdannings- eller utvekslingsamarbeid.

Utvalg II) Akkrediterte universitet, vitenskapelig høgskoler og høgskoler i Norge⁴

Undersøkelsen ble sendt til 30 universitet og høgskoler via e-post til faglige ledere som har et spesielt ansvar for internasjonalt samarbeid, eller er den øverste faglige lederen i rektoratet. Vi lot disse velge om de ønsket å sende henvendelsen videre til en annen person ved institusjonen. Vi mottok 10 fullførte svar, som er en nokså lav svarprosent (33 prosent). Det er ikke overraskende, og vi var forberedt på at store institusjoner ville finne det krevende å svare på mange av spørsmålene. Seks institusjoner meldte, skriftlig eller muntlig, at de mangler nok informasjon (på sentralt nivå) til å gi fornuftige svar og fullførte derfor ikke undersøkelsen. Noen av de som fullført, gir i kommentarer også uttrykk for at de mangler nok oversikt til å svare godt på noen spørsmål. Blant de som har svart, er fordelingen god når det gjelder geografi, fag og samarbeidsland. Vi tar disse forholdene til etterretning i vår analyse, og ingen steder i studien, eller i denne rapporten, legger vi stor vekt på svarene uten at de ses i sammenheng med andre datakilder.

Utvalg III) Forskningsinstitutt som i 2022 mottar grunnfinansiering fra NFR⁵

Undersøkelsen ble sendt til 26 forskningsinstitutt via e-post til øverste leder (direktør), som kunne sende henvendelsen videre til en annen person ved instituttet. Vi mottok 17

4 Se NOKUT sin liste over akkrediterte institusjoner, tilgjengelig her: <https://www.nokut.no/norsk-utdanning/hogare-utdanning/akkrediterte-institusjoner/> (sjekket 9.05.2022). Vi utelot institusjoner som vi regner med følger spesielle retningslinjer, som Forsvarets høgskole og Politi høgskolen.

5 Se NFR sin liste, tilgjengelig her: <https://www.forskningsradet.no/siteassets/forskningspolitisk-radgivning/forskningsinstitutter-og-forskningskonsern-med-grunnbevilgning.pdf> (sjekket 9.05.2022). Vi har utelatt institutt som har en særlig nær tilknytning til universitet og høgskoler, som beskriver seg selv som et direktorat (under et departement), som har en klart avgrenset regional profil, og institutt der hovedvirksomheten er å levere offentlige tjenester og ikke forskning. NUPI er utelatt siden forskerne er tilknyttet dette instituttet.

fullførte svar, som gir en svarprosent på 60 prosent. Disse har en god fordeling mellom faglig innretning og samarbeidsland. Et flertall av dem ligger i Oslo, hvor de fleste større forskningsinstitutt er lokalisert, men institutt med hovedsete andre steder i landet er godt representert.

2.2 Intervju i fokusgrupper og med enkeltpersoner

Fokusgrupper og intervju med enkeltpersoner utgjør en viktig del av datainnsamlingen.

Vi har gjennomført sju organiserte fokusgruppeintervju med universitet, høyskoler og store forskningsinstitutt. Størrelse og sammensetning på gruppene har variert fra 10-15 personer, alle vitenskapelige eller administrativt ansatte fra ulike fagmiljøer og nivå. I rapporten navngir vi ikke institusjonene for å begrense muligheten for identifisering av personer og fagmiljøer.

Vi har gjennomført 11 intervju med enkeltpersoner, som alle er forskere eller administrativt ansatte ved universitet eller forskningsinstitutt. De fleste av dem har først besvart den skriftlige spørreundersøkelsen.

I rapporten referer vi til intervju og skiller ikke mellom informasjon som er innhentet fra fokusgrupper eller intervju med enkeltpersoner. I tillegg til intervjuer har vi organisert eller deltatt i sju møter, der hele- eller deler av møtetiden var viet til diskusjon av studien. Alle intervju og møter ble arrangert mellom 25. april og 29. september 2022.

Våre metodevalg innebærer noen begrensninger. Gitt de knappe tidsrammene og ressursene, valgte vi å utføre studien med relativt små, men representative, utvalg. Det har gitt oss anledning til å samle bred og pålitelig informasjon om hvilke typer utfordringer forskere og institusjoner i Norge møter i sine internasjonale samarbeid. Utvalgene er likevel for små til at vi kan forklare (måle) mange sammenhenger eller forskjeller. Vi kan heller ikke si noe sikkert om omfanget eller alvorlighetsgraden av alle utfordringene vi finner. En annen begrensning er at studenter er dårlig representert. Vi har samlet en del data om studenter via forskere og administrativt ansatte, og vi har snakket med noen studenter, men vi har ikke samlet systematiske data direkte fra studenter om deres opplevelse av utfordringer. Disse begrensningene var vi klar over da vi planla studien og måtte foreta noen prioriterte valg.

I de følgende delene presenterer og diskuterer vi funn og resultater.

3 Opplevelse av utfordringer

I undersøkelsene ba vi respondentene vurdere i hvilken grad de opplever etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer i internasjonale samarbeid generelt, og vi lot dem ta stilling til en rekke konkrete eksempler.

Merk at i titlene til figurer og tabeller i rapporten utelater vi ordene «etiske», «sikkerhetsrelaterte» og «internasjonale samarbeid». Det er hele tiden snakk om etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer forbundet med internasjonale samarbeid. Alle spørsmål er gjengitt i sin helhet i appendikset.

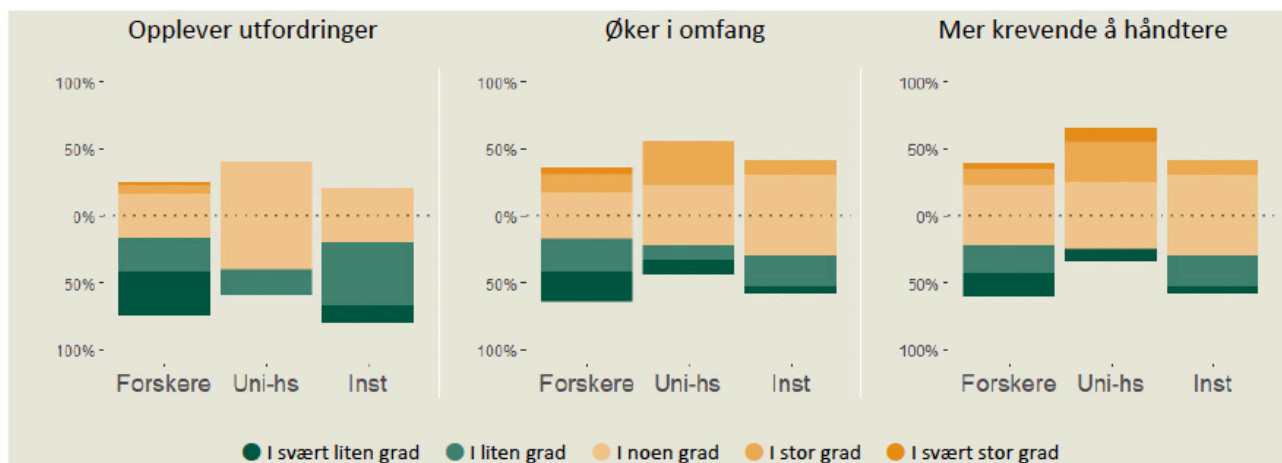
Merk også at vi i omtalen av figurer snakker mest om svaralternativene som indikerer opplevelse av utfordringer, som er «i svært stor-», «i stor-» og «i noen grad». I figurene går den horisontale aksene gjennom «i noen grad», som er en mellomverdi. Den delen av stolpene som går oppover fra aksene viser mer bekreftende svar, delen som går nedover fra aksene viser mer avkreftende svar. Fargene indikerer styrkegrad i svarene – mørk oransje «svært stor grad» og mørk grønn «svært liten grad». Formålet med visualiseringen er å gi en enkel forståelse av den deskriptive statistikken og tydeliggjøre andelen respondenter som bekrefter opplevelser. Vi begrenser i mange sammenhenger omtalen av spesifikke prosentverdier, fordi to av utvalgene er små og fordi vi er mer opptatt av tendenser enn eksakte måleverdier.

3.1 Overordnet opplevelse av utfordringer

I undersøkelsene stilte vi respondentene spørsmål om i hvilken grad de opplever etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer, om utfordringer øker i omfang og om utfordringer blir mer krevende å håndtere.

På spørsmålet om forskere og institusjoner opplever utfordringer i sine internasjonale samarbeid, ser vi at et mindretall av forskerne sier de opplever mye utfordringer (32 prosent i noen grad og 8 prosent i stor eller svært stor grad, se Figur 2). Forskningsinstituttene har en nokså lik opplevelse. Universitet og høyskoler svarer mer bekreftende, men her skal vi huske at svarprosenten er lav og noen institusjoner har gitt oss tilbakemelding om at de mangler oversikt.

Figur 2: Opplever utfordringer, opplever at utfordringer øker i omfang, og opplever at utfordringer blir mer krevende å håndtere (sammenliknet fem år tilbake).

Merknad: N=85+10+17 (opplever), 82+9+17 (øker) og 81+10+17 (krevende) (ikke medregnet de som svarte «vet ikke», 2+0+0 (opplever), 3+1+0 (øker) og 4+0+0 (krevende)).

Neste spørsmål er om utfordringer øker i omfang sammenliknet med fem år tilbake. Her ser vi at 34 prosent av forskerne svarer i noen grad og 18 prosent sier i stor og svært stor grad; det er altså noen flere som velger de mest bekreftende verdiene. Opplevelsen av økning er sterkere for institusjonene (både universitet og høyskoler og forskningsinstitutt).

På spørsmålet om utfordringene blir mer krevende å håndtere, er tendensen den samme og enda litt sterkere. Blant forskerne svarer 44 prosent i noen grad og 17 prosent i stor og svært stor grad. Enda flere institusjoner bekrefter at de blir mer krevende å håndtere. Dette er naturlig å se i sammenheng med at institusjonene svarer for utfordringer som oppleves og håndteres i hele organisasjonen, mens forskerne svarer med utgangspunkt i sin egen situasjon.

Vi har utført en rekke statistiske tester for å måle mulige sammenhenger mellom disse spørsmålene og bakgrunnsvariabler som fag, lengden på forskernes karriere, ulike samarbeidsland og forskernes statsborgerskap (norsk eller utenlandsk).

Vi ser noen relativt klare tendenser, men får ikke signifikante utslag på mål for sammenhenger siden utvalgene er små og svarene spriker mye, særlig blant forskerne. Opplevelsene av utfordringer er spesielt delte blant forskere som jobber med teknologi og blant forskere med utenlandsk statsborgerskap. Svarene spriker mindre blant forskerne med lengst erfaring (over 20 år) med internasjonale samarbeid.

Den svært delte opplevelsen av utfordringer er i seg selv et viktig funn. Vi finner flere eksempler på at forskere som jobber innenfor samme vitenskapelige disiplin, samarbeider mye med de samme landene, og tilhører samme norske institusjon, svarer i stor og svært stor grad, eller i liten og svært liten grad, på om de opplever utfordringer, om de øker i omfang og om de blir mer krevende å håndtere. Dette fenomenet sier vi mer om under, der vi ser på hvilke typer utfordringer som er vanlige.

3.2 Ulike typer utfordringer

I undersøkelsene nevnte vi en rekke eksempler på etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer som vi kjenner fra forskningslitteraturen og nasjonale og internasjonale debatter.⁶ Vi skiller mellom utfordringer forbundet med forskningssamarbeid, utdanningssamarbeid og ansettelse av utenlandske statsborgere.

3.2.1 Forskningssamarbeid

Vi tar først for oss forskningssamarbeid (se Tabell 1). Merk at i tabellene markerer vi spesielt vanlige utfordringer (mer enn 20 prosent opplever) med mørk oransje, ganske vanlige (mer enn 10 prosent opplever) med lys oransje, og kjente utfordringer (10 prosent eller færre opplever) med lys gul. Her velger vi å ta med de som svarer «vet ikke», siden den andelen er stor for mange av eksemplene.

⁶ Vi har de seneste årene sett flere akademiske publikasjoner, samt rapporter og retningslinjer, knyttet til etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer forbundet med intensjonalt kunnskapssamarbeid. For en rapport med innblikk i noen typer utfordringer, se Europakommisjonen (2022), «Tackling R&I foreign interference» (Staff Working Document), tilgjengelig her: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/3faf52e8-79a2-11ec-9136-01aa75ed71a1/language-en> (sjekket 3.10.2022).

Tabell 1: Utfordringer ved forskningssamarbeid (opplevd siste fem årene)

			Forskere	Uni-hs	Inst
Etiske	Store forskjeller i forskningsetiske prinsipper i Norge og samarbeidsland	Ja	35%	50%	24%
		Vet ikke	4%	30%	12%
	Samarbeidspartnere ber om tilpasninger i forskningsopplegg eller resultater på grunn av politiske restriksjoner i samarbeidslandet	Ja	5%	20%	18%
		Vet ikke	5%	50%	6%
	Føler selv at må tilpasse forskningsopplegg eller resultater på grunn av politiske restriksjoner i samarbeidslandet	Ja	11%	Ikke spurt	Ikke spurt
		Vet ikke	2%		
Samarbeidspartner har uklare roller/tilknytning til politiske/kommersielle institusjoner som er vanskelig å skille	Ja	10%	30%	18%	
	Vet ikke	6%	30%	12%	
Føler selv at må begrense offentlige aktiviteter/ytringer i Norge for å unngå problemer med forskning knyttet til samarbeidslandet	Ja	5%	Ikke spurt	Ikke spurt	
	Vet ikke	1%			
Sikkerhetsrelaterte	Forskningsdata blir brukt av noen i samarbeidslandet på måter som utgjør brudd på opphavsrett	Ja	7%	30%	6%
		Vet ikke	8%	40%	29%
	Forskningsdata blir brukt av noen i samarbeidslandet på måter som er eller utgjør mistenkt bruk til etterretning/militære formål	Ja	0	0	0
		Vet ikke	10%	50%	18%
	Blir kontaktet av sikkerhetsmyndigheter under opphold i samarbeidslandet	Ja	1%	20%	18%
		Vet ikke	2%	30%	12%
	Mistenker overvåking eller avlytting av telefoner eller digitale kommunikasjonsplattformer under opphold i samarbeidslandet	Ja	13%	30%	24%
		Vet ikke	7%	40%	18%
	Innbrudd eller forsøk på innbrudd i systemene for lagring eller deling av data	Ja	2%	20%	12%
		Vet ikke	8%	50%	6%
Forskere fra samarbeidslandet på besøk til Norge søker tilgang til informasjon som ikke virker naturlig for deres forskning	Ja	0	10%	0	
	Vet ikke	10%	60%	6%	
Forskere fra samarbeidslandet på besøk til fagmiljø/institusjon i Norge bruker oppholdet til andre gjøremål enn avtalt	Ja	0	20%	0	
	Vet ikke	18%	40%	24%	

Merknader: Ordlyden i spørsmålene ble tilpasset hvert utvalg og er forenklet i tabellen. N=83+10+17. «Nei» er utelatt fra tabellen, men var et svaralternativ.

De aller fleste utfordringseksempelene blir bekreftet, men vi bemerker at institusjoner, i langt større grad enn forskerne, svarer vet ikke for mange eksempel. Dette gjelder spesielt for universitet og høyskoler, der vi allerede vet at mange mangler oversikt.

Når det gjelder etiske utfordringer, er sprik i forskningsetiske prinsipper mellom land særlig vanlig. Andre vanlige utfordringer er at samarbeidspartnere har flere uklare roller, og at forskere opplever press om å tilpasse forskningsopplegg eller resultater. Slike utfordringer kan henge sammen.

I kommentarer og intervju fortalte mange at forskjellene i forskningsetiske prinsipper er spesielt krevende å navigere i samarbeid med land der de sosiopolitiske forholdene generelt, og betingelsene for forskning spesielt, er særlig forskjellig fra Norge. Utfordringene er ikke nødvendigvis størst i store prosjekt, der betingelsene ofte er klargjort som del av søknadsforberedelser, men i alminnelige aktiviteter som sampubliseringer og felles seminarer, der forskeren fra Norge føler hun må delta på vilkår som setter etiske prinsipper under press.

Et vesentlig poeng mange trakk fram er at internasjonalt forskningssamarbeid svært ofte er en multilateral aktivitet. Ofte er det mange forskere fra ulike land involvert, som kan kjenne på egne etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer knyttet til sine hjemland. I intervju beskrev noen forskere seg som diplomater når de navigerer tidvis sterke interessenemotsetninger i internasjonale kunnskapssamarbeid. Noen uttrykket bekymring over at deltakere fra noen land kan bli dominerende i noen typer nettverkssamarbeid, eksempelvis i aktiviteter relatert til Arktis, hvor aktuelle deltakere fra Island forblir få, mens aktuelle russiske eller kinesiske institusjoner kan være veldig mange.

Det er vanlig å forbinde utfordringer knyttet til forskning på sensitive temaer med land som Kina og Russland, hvor de politiske restriksjonene knyttet til noen typer metoder, forskningstema og geografiske områder er spesielt strenge. Mange forskere opplever imidlertid betydelig variasjon i sine samarbeid også med disse landene, og utfordringer knyttet til spørsmål om tilpasninger gjelder også andre land. Flere forskere opplever at spørsmål om kjønn og seksualitet, etniske minoriteter, territorielle grenser og geografiske betegnelser, skaper utfordringer i samarbeid med flere land, deriblant Brasil, Etiopia, India, Pakistan, Singapore og Uganda. Slike utfordringer er ikke begrenset til samfunnsvitenskap eller humaniora, men angår også teknologi, matnat og helseforskning, der forskere møter krevende avklaringer ved bruk av kart og i omtale av seksuelle legninger og reproduktiv helse.

Flere forskere trakk fram felles publikasjoner som et tilbakevendende tema. I samarbeid med Russland og Kina har mange vært vant til å skille mellom felles utgivelser på russisk eller kinesisk; der man godtar noen tilpasninger og noe sensur. Og felles internasjonale publikasjoner på engelsk; der man ikke tilpasser noe eller tilpasser i mye mindre grad. I følge med skjerpede regler i Russland, Kina og andre land preget av autoritære styresett, er presset for å gjøre tilpasninger også i internasjonale publikasjoner blitt større, samtidig som internasjonale publikasjoner kan se ut til å bli tillagt mindre vekt. Noen opplever at dette bidrar til å endre premisene for felles publikasjoner i internasjonale tidsskrift. I intervju fortalte forskere om vanskelige avveininger mellom å ivareta interessene til samarbeidspartnere, og godta flere tilpasninger, eller holde fast ved sine tolkninger og formuleringer, men da publisere alene. I Kina er det en økning i vitenskapelige tidsskrift som redigeres og utgis på engelsk ved kinesiske institusjoner, noen ganger i samarbeid med internasjonale forlag. Noen forskere uttrykte bekymring for at slike tidsskrift bidrar til å legitimere politisk kontroll over forskning og publisering også internasjonalt.

Andre etiske utfordringer er mindre utbredt, men kan være alvorlige. Flere forskere og institusjoner fortalte om samarbeidspartnere som har flere roller, som representanter for politiske institusjoner eller kommersielle foretak. Dette gjør det krevende å opparbeide tillit eller holde forskningsaktiviteten unna interesser knyttet til de andre rollene. I flere tilfeller er rolleblanding knyttet til penger og mistanker om korrupsjon, som vi sier mer om senere i rapporten. Noen få forskere føler at de må begrense sine ytringer også når de er i Norge, på grunn av politiske forhold i samarbeidsland. Noen ganger handler det om usikkerhet knyttet til søknader om visum og forskningstillatelser, andre ganger er det snakk om bekymring for samarbeidspartnere.

Når det gjelder sikkerhetsrelaterte utfordringer, er overvåking av telefoner og annet utstyr den mest vanlige utfordringen. Dette blir særlig relatert til Kina og Russland. En del institusjoner bekrefter også at deres forskere er blitt kontaktet av sikkerhetsmyndigheter under besøk i samarbeidsland og da er det som regel Russland og Kina som ble nevnt.

Fra spørreundersøkelsene finner vi ikke tydelige (statistisk signifikante) sammenhenger mellom fag og eksempler på utfordringer for forskningssamarbeid. En naturlig forklaring på det er som nevnt at utvalgene er små og at svarene spriker til dels svært mye, ikke minst innen teknologifag. Vi mangler tilstrekkelig med data til å forklare de store sprikene. Det kan være at mange forskere som jobber innen teknologiintensive fag er så vant til å ta forholdsregler, forbundet med både eksportkontrollforskriften og de åpne (ikke-graderte) trusselvurderingene til sikkerhetstjenestene, at de føler at sikkerhetsrelaterte utfordringer allerede blir håndtert. Det forklarer imidlertid ikke hvorfor mange andre teknologiforskere svarer at de opplever økende og mer krevende utfordringer.

I intervju fortalte mange forskere og institusjoner at de er vant til å beskytte data og teknologiske nyvinninger, og at de er vant til å håndtere forsøk på datainnbrudd og tyveri og brudd på opphavsrettsregler. Samtidig er dette gjerne miljø som er vant til å navigere sikkerhetshensyn. Flere understreket at beskyttelse av data og teknologi slett ikke bare gjelder i forhold til kinesiske, russiske eller iranske aktører, men også gjelder i møtet med uønsket oppmerksomhet fra interessenter i land som er del av Norges sikkerhetspolitiske samarbeid. I intervju fortalte forskere innen medisinske fag at de også har erfaring med å beskytte seg mot forsøk på ukurant tilegnelse av data fra forskningsmiljø i EU og USA.

Vi bemerker at vi ikke har samlet informasjon fra noen som bekrefter at deres forskningsdata er blitt brukt til militære- eller flerbruks («dual use») formål. Noen forskere og institusjoner opplever imidlertid at kolleger deler informasjon med utenlandske aktører på måter som strider med norsk lov. Dette sier vi mer om senere i rapporten.

Merk at vi i denne studien begrenser oss til internasjonalt kunnskapssamarbeid, og at vi ikke studerer andre forsøk på hacking eller dataangrep, som mange opplever jevnlig og uavhengig av sine samarbeidsrelasjoner.

3.2.2 Utdanningssamarbeid

Neste del omhandler utfordringer forbundet med utdanningssamarbeid. Vi tenker da på samarbeid som innebærer en klar grad av koordinering, med deltakelse fra fagpersoner i Norge og i samarbeidslandene. Utdanningsspørsmålene ble gitt til forskere og universitet og høyskoler, men ikke til forskningsinstituttene, siden de i liten grad driver med utdanningssamarbeid. Eksempler og resultater framgår i Tabell 2.

Tabell 2: Utfordringer ved utdanningssamarbeid (opplevd siste fem årene)

			Forskere	Uni-hs
Etiske	Må tilpasse undervisningsopplegg i samarbeidslandet på grunn av politiske restriksjoner i samarbeidslandet	Ja	17%	30%
		Vet ikke	3%	30%
	Våre studenter, som deltar i utdanningssamarbeid, må tilpasse sine ytringer i undervisningssituasjoner i samarbeidslandet	Ja	13%	0
		Vet ikke	12%	60%
	Våre studenter, som deltar utdanningssamarbeid, blir bedt om å delta i aktiviteter i samarbeidslandet som de opplever er politisk motivert/styrt	Ja	3%	0
Vet ikke		13%	60%	
Må tilpasse undervisningsopplegg i Norge på grunn av politiske restriksjoner i samarbeidslandet	Ja	4%	10%	
	Vet ikke	4%	50%	
Sikkerhetsrelaterte	Våre studenter, som deltar utdanningssamarbeid, blir kontaktet av sikkerhetsmyndigheter under opphold i samarbeidslandet	Ja	1%	10%
		Vet ikke	19%	60%
	Våre studenter, som deltar utdanningssamarbeid, opplever eller mistenker overvåking eller avlytting av telefoner eller digitale kommunikasjonsplattformer under opphold i samarbeidslandet	Ja	3%	0
		Vet ikke	32%	80%
	Studenter fra samarbeidslandet, som deltar i utdanningssamarbeid, rapporterer om medstudenter eller ansatte til sine lands myndigheter	Ja	1%	0
		Vet ikke	33%	70%
Studenter fra samarbeidslandet, som deltar i utdanningssamarbeid, søker under opphold i Norge tilgang til informasjon som ikke virker naturlig for deres studier	Ja	0	0	
	Vet ikke	28%	70%	
Studenter fra samarbeidslandet, som deltar i utdanningssamarbeid, bruker opphold i Norge til andre gjøremål enn å studere	Ja	4%	10%	
	Vet ikke	26%	60%	

Merknader: Ordlyden i spørsmålene ble tilpasset hvert utvalg og er forenklet i tabellen. N=78+10. «Nei» er utelatt fra tabellen, men var et svaralternativ.

Vi ser at mange av de etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringene i utdanningssamarbeid overlapper med utfordringene forbundet med forskningssamarbeid. Den mest typiske etiske utfordringen er at forskere fra norske institusjoner, på grunn av politiske restriksjoner, må tilpasse undervisningsopplegg i samarbeidslandet. Studenter må i en del tilfeller også tilpasse sine ytringer i undervisningssituasjoner i samarbeidsland. Det forekommer at forskere føler de må gjøre tilpasninger også når utdanningsaktiviteten foregår i Norge, men det er langt sjeldnere. I intervju fortalte flere forskere at studenter fra enkelte land, særlig Russland og Kina, men også andre land, ønsker å tilpasse tema eller formuleringer i studentoppgaver, med tanke på at noen i hjemlandet kan komme til å lese det de skriver. Dette nevnes flere ganger i relasjon til Russlands invasjon av Ukraina, som vi sier litt mer om under.

Eksemplene på sikkerhetsrelaterte utfordringer blir i liten grad bekreftet opplevd. Et viktig funn er imidlertid den høye andelen som svarer vet ikke på disse eksemplene. For universitet og høyskoler gjelder det alle spørsmålene, og for forskerne gjelder det spesielt de sikkerhetsrelaterte utfordringene. I intervju sa mange forskere og administrativt ansatte ved institusjonene at de ikke samler informasjon om studenters erfaringer med slike utfordringer, men at de regner med at studenter melder fra dersom de opplever krevende utfordringer. Vår vurdering er at både forskere og institusjoner har lite systematisert informasjon om hvorvidt studenter opplever etiske eller sikkerhetsrelaterte utfordringer under sine utenlandsopphold.

I spørreundersøkelsen som ble sendt til universitet og høyskoler stilte vi egne spørsmål om ordinær studentutveksling (fra og til Norge) og om internasjonale studenter som tar grader og fag i Norge uten å være del av spesielle samarbeid eller avtaler. Svarene overlapper i stor grad

med svarene for utdanningssamarbeid og vi omtaler dem derfor ikke nærmere her.

3.2.3 Utenlandske statsborgere

Neste gruppe spørsmål og eksempler omhandler utenlandske statsborgere som jobber ved norske institusjoner eller som søker seg til faste eller midlertidige stillinger (inkludert PhD og postdoktor). Resultatene er gjengitt i Tabell 3.

Tabell 3: Utfordringer knyttet til utenlandske statsborgere (opplevd siste fem årene)

		Forskere	Uni-hs	Inst	
Ethiske	Ansatte med utenlandsk statsborgerskap vil ikke delta i forsknings eller utdanningsrelaterte aktiviteter i Norge på grunn av politiske restriksjoner i hjemlandet	Ja	5%	10%	0
		Vet ikke	18%	50%	6%
	Ansatte med utenlandsk statsborgerskap ønsker å tilpasse forsknings eller utdanningsrelaterte aktiviteter i Norge på grunn av politiske restriksjoner i hjemlandet	Ja	8%	20%	0
		Vet ikke	6%	40%	12%
Sikkerhetsrelaterte	Ansatte med utenlandsk statsborgerskap blir mistenkt for å dele informasjon med myndigheter eller andre aktører i sitt hjemland eller andre land på måter som strider med norsk lov	Ja	6%	10%	0
		Vet ikke	16%	40%	12%
	Ansatte med utenlandsk statsborgerskap fra enkelte land kan ikke lenger bidra til enkelte forskningsoppgaver på grunn av skjerpede sikkerhetskrav i Norge	Ja	16%	20%	18%
		Vet ikke	12%	40%	12%
	Søkere med utenlandsk statsborgerskap fra enkelte land kan ikke ansettes til enkelte prosjekt eller stillinger på grunn av skjerpede sikkerhetskrav i Norge	Ja	24%	40%	18%
		Vet ikke	16%	40%	12%

Merknader: Ordlyden i spørsmålene ble tilpasset hvert utvalg og er forenklet i tabellen. N=85+10+17. «Nei» er utelatt fra tabellen, men var et svaralternativ.

Både forskere og institusjoner opplever at noen internasjonale kolleger ikke ønsker å delta i enkelte faglige aktiviteter, eller at de ønsker å tilpasse forsknings- eller utdanningsaktiviteter i Norge, på grunn av politiske restriksjoner i hjemlandet. I spørreundersøkelsene er det få som bekrefter at dette forekommer, og ingen forskningsinstitutt svarer at dette forekommer. I flere intervju beskrev derimot flere forskere situasjoner der de ikke forventer at alle internasjonale kolleger deltar. Det gjelder eksempelvis kurs eller gjesteforedrag som tar opp temaer som er særlig kontroversielle i kollegenes hjemland. At noen ikke ønsker, eller muligens ikke tør, delta i slike faglige aktiviteter, blir i hovedsak beskrevet som en forståelig tilpasning og i liten grad definert som en utfordring.

De mest vanlige utfordringene knyttet til utenlandsk statsborgerskap er at kolleger med noen typer landbakgrunn ikke kan delta i bestemte prosjekt eller ikke blir klarert for ansettelser. I intervjuene ble slike utfordringer beskrevet som krevende og klart økende. Som regel angår dette forhold som går inn i eksportkontrollforskriften og gjelder kandidater som ikke får innvilget nødvendige tillatelser fra norske myndigheter. Det er særlig ansatte og jobbsøkere fra Iran og Kina som blir nevnt i slike sammenhenger. Ansatte fra Russland blir også nevnt, men da oftere i sammenheng med forskning innenfor fag hvor eksportkontrollforskriften er mindre relevant.

For forskere og forskningsmiljø som ønsker å involvere og ansette de best kvalifiserte kandidatene, er det ofte frustrerende å la andre hensyn enn faglig kompetanse styre hvem de får vurdere til sine prosjekt eller stillinger. I flere intervju uttrykte forskere med lederoppgaver ved sine institusjoner en voksende usikkerhet knyttet til hvilke signaler de nå skal gi sine

kolleger som, på grunn av landbakgrunn, blir forbundet med økt sårbarhet eller risiko. De spør seg om en langsiktig forskerkarriere i Norge er noe de vil anbefale. Dette gjelder spesielt innen teknologifag, der eksportkontrollforskriften og trusselvurderinger fra de nasjonale sikkerhetstjenestene har størst påvirkning.

Resultatene fra spørreundersøkelsen bekrefter i noen grad dette, og viser at utfordringer knyttet til kolleger og kandidater med utenlandsk statsborgerskap blir oftere bekreftet av forskere innen teknologifag (enn for andre fag, 95 prosent signifikansintervall). I flere intervju påpekte flere teknologiforskere at de samarbeider med ledende miljøer, eksempelvis i Kina, som ligger foran dem selv på deres forskningsfelt. De opplever at det er den kinesiske partneren som har vitenskapelige verdier å beskytte. Likevel må de holde kolleger eller kandidater fra de miljøene unna sine forskningsaktiviteter i Norge for å berolige norske myndigheter.

Noen få forskere og institusjoner svarer i spørreundersøkelsene at de opplever situasjoner hvor utenlandske kolleger deler informasjon med personer i sitt hjemland (eller andre land) på måter som strider med norsk lov. I intervju fortalte imidlertid flere forskere at de er innforstått med at kolleger fra noen land kan komme i en situasjon der nærkontakter i hjemlandet blir oppsøkt av myndighetspersoner, som kan forsøke å presse dem for informasjon. Denne distinksjonen mellom å bekrefte opplevelser og vurdere mulige hendelser kan være viktig for mange, og kan være en del av forklaringen bak noen av de varierte og dels sprikende vurderingene av utfordringer som vi ser gjennom hele studien. For mange er imidlertid denne forskjellen mindre viktig, siden de uansett må jobbe forebyggende med utfordringer, ikke minst når de har grunn til å tro at situasjoner, som de ennå ikke har opplevd, kan oppstå.

3.2.4 Andre vanlige utfordringer

Utfordringer knyttet til internasjonalt kunnskapssamarbeid har flere sider. I spørreskjemaene og i intervjuene ba vi deltakerne beskrive andre utfordringer, som de selv opplever at er vanlige eller krevende å håndtere. I Tabell 4 har vi samlet eksempler som ble gjentatt – i noe ulike varianter – flere ganger.

Tabell 4: Andre utfordringer som nevnes ofte i kommentarer og intervju

Etiske	Mistenkeliggjøring og negativ oppmerksomhet mot kolleger og studenter fra noen land
	Samarbeidspartner ber om betaling på måter som vekker mistanke om korrupsjon eller fortjeneste
	Fagperson fra samarbeidslandet fremmer eller deler propaganda i undervisningssammenhenger
	Negativ påvirkning av klima/miljø ved reiser og feltarbeid
	Partner fra næringslivet i Norge ønsker strengere forsiktighetsregler for internasjonale partnere
	Ulikhet i land sine regler for persondata og helseopplysninger
	Utfall av visumsøknader styrer hvem som får utføre forskningsoppgaver
Spesielle utfordringer knyttet til Russlands invasjon av Ukraina	
Sikkerhet	Sikkerhet for forskere og studenter ved krig, konflikter og naturkatastrofer
	Flere aktører – også fra sikkerhetspolitisk allierte land – søker tilgang til data og systemer
	Usikkerhet om hva som kan påvirke sikkerhetsklarering ved framtidige jobber
	Sette grenser for internasjonale studenter sin deltakelse i forskningsbasert undervisning

Merknad: Listen over eksempler er for lang til at vi kan omtale alle nærmere og vi velger noen.

Mistenkeliggjøring og negativ oppmerksomhet rettet mot kolleger fra enkelte land, særlig

Russland, etter invasjonen av Ukraina i februar 2022, og Iran og Kina, er noe som gjentas i mange kommentarer og intervju. Dette er en utfordring med flere sider. Det kan gjelde nære kolleger som føler de blir gjenstand for diskriminerende forskjellsbehandling, men som synes dette er ubehagelig å diskutere åpent. Noen opplever at deres institusjoner ikke tar tak i problemet, men viser til generelle prinsipper om at alle skal behandles likt. Mistenkeliggjøring er også noe studenter kan oppleve, og som fagpersoner med ansvar for studenter noen ganger får beskjed om.

I intervju uttrykte flere forskere og administrativt ansatte frustrasjon knyttet til signaler de får fra norske myndigheter, om når de skal satse på mer samarbeid, og når de skal være forsiktige og forebygge risiko. Dette gjelder spesielt samarbeid med land som både er del av Panorama-strategien, og som samtidig blir omtalt i de åpne trusselvurderingene til sikkerhetstjenestene, som er Kina og Russland. Noen finner det stadig vanskeligere å navigere mellom samarbeid som de bør utvikle, og samarbeid som de bør unngå eller avvike.

Noen forskere innen teknologifag opplever vanskelige vurderinger knyttet til hvor mye de kan dele med studenter som jobber med oppgaver som ikke er underlagt eksportkontroll, men som er innenfor felt der forskerne selv utfører forskning som er gjenstand for eksportkontroll. De spør seg hvor presis veiledning de kan gi til studenter når de kommer fra land som blir omtalt i åpne trusselvurderinger.

Andre forskere, innen flere fagfelt, som utfører oppdragsforskning for foretak, departement eller direktorat i Norge, opplever noen ganger at det er vanskelig å vurdere når det ikke lenger er greit å involvere kolleger med statsborgerskap fra land utenfor Norges sikkerhetspolitiske samarbeid. Noen forskere beskriver en forventning om at noen data og diskusjoner blir behandlet med en spesiell fortrolighet, uten at slike avgrensninger nødvendigvis er formalisert. I noen intervju uttrykte ansatte ved flere store institusjoner bekymring for om overforsiktighet i ansettelser og i tilretteleggingen av gjesteforskeropphold for forskere fra enkelte land, allerede sprer seg i organisasjonen.

I intervju ble problemer forbundet med penger og mulig korrupsjon ofte nevnt. Administrativt ansatte ved flere institusjoner opplever at tilrettelegging og oppfølging av avtaler krever mye tid, og at mange prosjekt avsetter for lite ressurser til dette. Det gjelder særlig samarbeid med utviklingsland, hvor ukurant pengehåndtering i partnerlandet kan kreve mye oppfølging. I intervju minnet forskere med lang erfaring fra utviklingsforskning om vedvarende utfordringer knyttet til samarbeid der noen partnere bidrar med mye finansiering, og forventer innflytelse og at andre skal tilpasse seg, som kan forsterke inntrykket av ubalanse i samarbeid mellom aktører fra utviklingsland og andre høyinntektsland. Kina, India og Russland blir også nevnt i sammenheng med at avtaler må følges opp særlig tett, uten at dette trenger gjelde forhold knyttet til penger.

Når det gjelder medisinske fag fortalte forskere og institusjoner at de møter spesielle utfordringer i samarbeid med land der reglene for behandling av persondata og helseopplysninger avviker mye fra de norske reglene. Vi legger til grunn at medisinsk forskning har egne retningslinjer for bruk av noen typer data, og i intervju ble det nevnt at det blir gjort grundige vurderinger før slike samarbeid starter.

3.3 Spesielt om covid-19 pandemien og krigen i Ukraina

Mange opplever fortsatt stadige, og for noen vedvarende, utfordringer relatert til covid-19 pandemien. Lange perioder uten mulighet til å reise og møtes tærer på internasjonale

samarbeidsrelasjoner. Svekkede relasjoner kan gjøre det vanskeligere å håndtere utfordringer når de oppstår.

For fagmiljø med store Russland-samarbeid, medfører Russlands invasjon av Ukraina sammensatte og krevende utfordringer. Mange prøver å finne praktiske måter å opprettholde noen grad av samarbeid på, uten å bryte sanksjoner eller retningslinjer. Mange forskere og institusjoner uttrykte bekymring for studenter, kolleger og ansatte fra Ukraina, Russland og Belarus, som blir rammet av krigen på ulike måter, men som må følges opp med tiltak på kort og lengre sikt. Dette er etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer som problematiserer ansvaret til norske institusjoner og sikkerheten til kolleger og studenter.

I intervju påpekte flere at de verdsetter muligheter til å opprettholde noen grad av samarbeid med partnere i Russland, uten å bryte sanksjoner, men at det er svært krevende å finne praktiske løsninger for dette. Forsker-til-forsker samarbeid vil fortsatt ofte kreve en form for institusjonell godkjenning, med mindre alle partnere skal delta som privatpersoner og utsette seg selv for større personlig risiko.

En annen aktuell utfordring som har relevans til både pandemien og krigen i Ukraina, er håndtering av digitale seminarer og undervisningsopplegg. Mange opplever en økt risiko for overvåking eller selvpålagte forsiktighetsregler når de kommuniserer digitalt, noen ganger med bruk av digitale tjenester de ikke kjenner. For kinesiske samarbeidspartnere er det blitt vanskeligere å logge seg på via virtuelle private nettverk. Flere forskere forteller om krevende opplevelser knyttet til digitale aktiviteter der noen fremmer påstander som oppfattes som propaganda eller beskyldninger rettet mot andre deltakere. Det oppleves spesielt vanskelig å moderere digitale aktiviteter, der avbrytelser kan virke særlig konfronterende. Slike opplevelser blir nevnt i sammenhenger der russiske og kinesiske kolleger eller studenter deltar.

I neste del av rapporten ser vi på hvordan utfordringer blir håndtert.

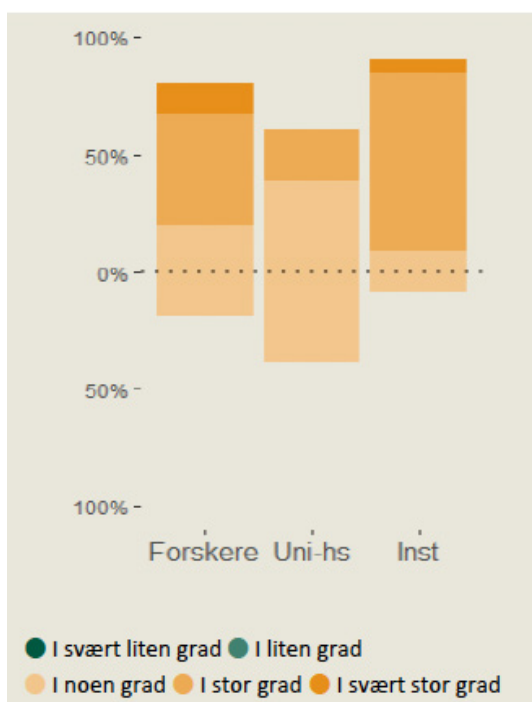
4 Håndtering av utfordringer og ressursbehov

I studien tar vi opp flere forhold knyttet til håndtering av utfordringer og ressursbehov.

4.1 Tilfredshet med egen håndtering

Helt overordnet ser vi fra svarene i undersøkelsene at både forskere og institusjoner er godt fornøyd med egen håndtering, som vist i Figur 3.

Figur 3: Tilfreds med egen håndtering av etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer.

Merknad: N=75+9+17 (ikke medregnet de som svarte «vet ikke», 10+1+0).

Hele 61 prosent av forskerne svarer de er i stor eller svært stor grad fornøyd med egen håndtering (39 prosent er i noen grad fornøyd). Denne høye andelen er naturlig å se i sammenheng med at mange fagmiljø er svært vant til å håndtere etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer og at de opplever at håndteringen fungerer bra. Universitet og høyskoler er ikke fullt så fornøyd, men de er heller ikke misfornøyd. Det er faktisk ingen, i noen utvalg, som svarer i svært liten eller liten grad på spørsmål om tilfredshet med egen håndtering. Det endrer imidlertid ikke inntrykket av at en god del opplever at utfordringer øker i omfang og at de blir mer krevende å håndtere. På de neste sidene går vi gjennom flere forhold knyttet til hvordan utfordringer blir håndtert i dag og hvilke ressurser noen fagmiljø etterlyser.

4.2 Diskusjoner og råd

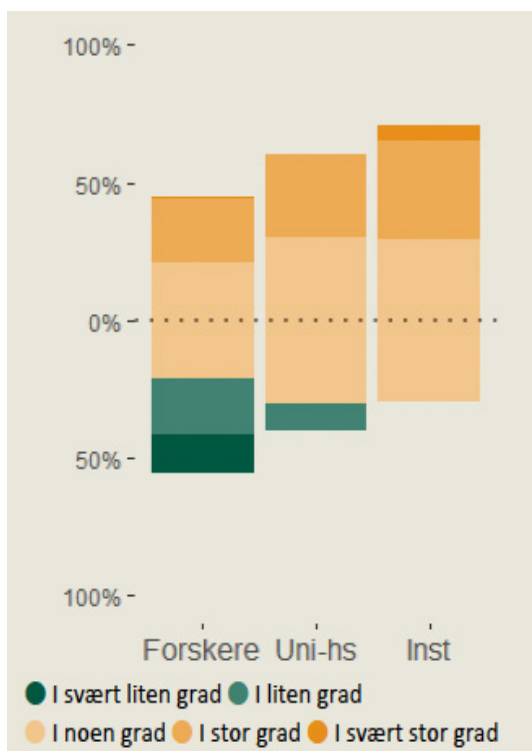
I undersøkelsene spurte vi om hvor mye utfordringer blir diskutert – i forskernes (lokale) fagmiljø og ved institusjonene. Svarene, som vist i Figur 4, spriker. Blant forskerne svarer 42 prosent at utfordringer blir diskutert i noen grad og 24 prosent sier i stor eller svært stor grad (merk at kun én forsker svarer i svært stor grad). Samtidig ser vi at nokså mange svarer med de mest avkrefteverdier (i grønt), som sier noe om hvor lite oppmerksomhet det er rundt etiske og sikkerhetsrelaterte spørsmål i noen fagmiljø.

Universitet og høyskoler og forskningsinstitutt melder om en mer aktiv diskusjon. Vi vet ikke hvordan slike diskusjoner foregår i alle institusjonene, men i intervju viste flere til organiserte aktiviteter for både etiske og sikkerhetsrelaterte spørsmål. Dette inkluderer blant annet etikkutvalg som arrangerer jevnlig seminarer, årlige beredskapsdager og sikkerhetskurs rettet mot både hverdagsaktiviteter i Norge og feltarbeid i utlandet.

Neste spørsmål gikk kun til forskerne, hvor vi spurte om hvem de finner det nyttig å spørre om råd. Vi oppga en rekke svaralternativ og det var mulig å velge flere.⁷ I Figur 5 viser vi de

⁷ I undersøkelsene inkluderte vi også nasjonale faglige foreninger og interesseorganisasjoner som alternativ, men disse ble i mindre grad valgt som nyttige, og vi utelater dem derfor fra figuren og kommentering.

Figur 4: I hvilken grad utfordringer blir diskutert i fagmiljø og institusjon

Merknad: N=85+10+17 (ingen svarte «vet ikke»).

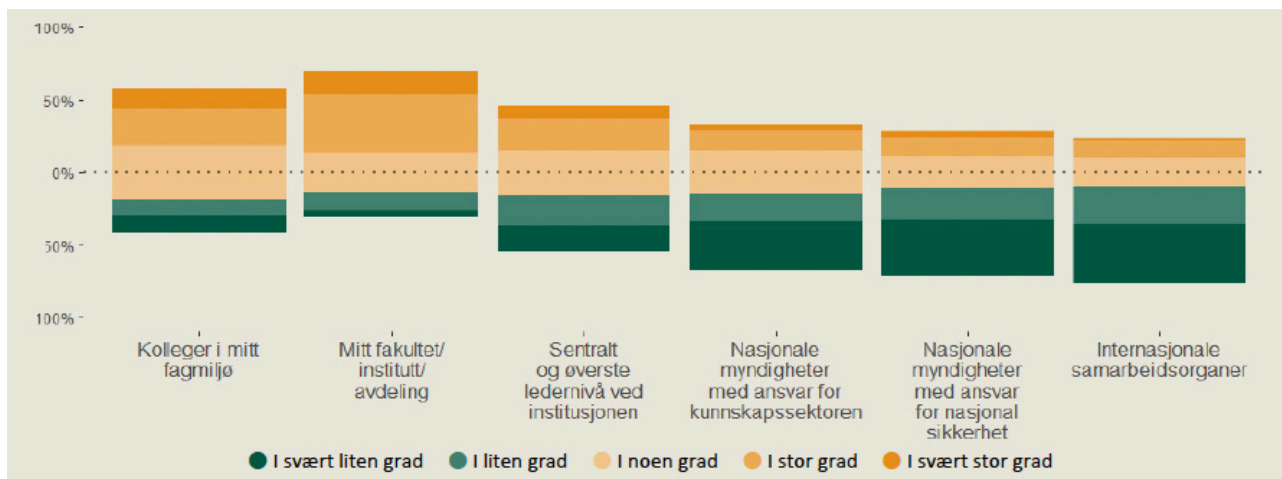
mest valgte.

Brorparten av forskerne svarer at kolleger i deres eget fagmiljø er nyttig å spørre – i noen grad (37 prosent) eller i stor eller svært stor grad (40 prosent). Enda flere opplever at eget fakultet, institutt eller avdeling er et nyttig sted å spørre (56 prosent sier i stor eller svært stor grad og 40 prosent i noen grad). En del færre svarer at sentralt og øverste ledernivå ved institusjonen er nyttig.

En mindre andel forskere finner nasjonale myndigheter og internasjonale samarbeidsorganer nyttige. For disse alternativene er det også flere som svarer med de mest avkrefte verdiene, som betyr at her spriker opplevelsen av nytte.

I svarene ser vi to klare forhold. For det første er mange forskere godt omringet av mulige rådgivere i sine fagmiljø, mens andre må gå ut av sine institusjoner for å finne relevante råd. I flere intervju beskrev forskere at de er del av sterke vitenskapelige miljø, men når det kommer til utfordringer knyttet til land de jobber med spesielt, føler de seg nokså alene. For relevant informasjon må de oppsøke kolleger og kilder andre steder.

Figur 5: Hvor forskerne føler det er nyttig å spørre om råd om utfordringer

Merknad: N=83 (fagmiljø), 80 (fak/inst/avd), 75 (sentralt ved inst), 70 (kunnskapsmyndighet), 69 (sikkerhetsmyndighet) og 66 (internasjonale) (ikke medregnet de som svarte «vet ikke», 2 (fagmiljø), 5 (fak/inst/avd), 10 (sentralt ved inst), 15 (kunnskapsmyndighet), 16 (sikkerhetsmyndighet), og 19 (internasjonale).

For det andre ser vi noen variasjoner mellom vitenskapelige disipliner og sprik innad i noen fag. Forskere innen matnat og humaniora svarer oftere at de finner råd hos kunnskapsmyndighetene. Når det gjelder sikkerhetsmyndighetene, spriker svarene mer. Det er flest forskere innen teknologi som finner deres råd nyttige, men svarene spriker så mye at

sammenhengen ikke er statistisk signifikant. I intervju fortalte noen om gode dialoger med lokale avdelinger til Politiets sikkerhetstjeneste (PST), som tilbyr råd om noen forhold.

4.3 Ressurser og plassering av ansvar

Vi spurte om forskerne og institusjonene har bestemte ressurser for arbeid med utfordringer knyttet til internasjonalt samarbeid. Vi stilte spørsmål om kjennskap til ressurser på fire nivå, som vist i Tabell 5, og respondentene kunne velge flere. Her viser vi også hvor mange som svarer vet ikke, siden de utgjør en stor gruppe.

Tabell 5: Om institusjon har retningslinjer, rutiner, forholdsregler eller andre ressurser for håndtering av utfordringer

	Forskere	Uni-hs	Inst
Ja, på sentralt nivå ved institusjonen	44%	40%	65%
Ja, ved ulike fakultet/institutt/avdelinger	32%	20%	6%
Ikke på institusjonelt nivå, men jeg/fagmiljø har egne ressurser	2%	20%	6%
Nei, kan ikke vise til noen bestemte ressurser for dette	21%	20%	35%
Vet ikke	18%	0	0

Merknader: Ordlyden i spørsmålene ble tilpasset hvert utvalg og er forenklet i tabellen. N=85+10+17.

Det er på sentralt nivå at slike ressurser er mest vanlig, etterfulgt av fakultet, institutt eller avdelinger. Svært få har egne ressurser i sine fagmiljø. En relativt stor andel i alle utvalgene sier at de ikke kjenner til noen slike ressurser. I tillegg svarer en relativt stor gruppe av forskerne at de ikke vet, som betyr at 39 prosent av forskerne altså ikke er kjent med noen spesielle ressurser for håndtering av utfordringer knyttet til internasjonale samarbeid ved sine institusjoner.

Vi har ikke gjort en systematisk kartlegging eller kvalitativ vurdering av slike ressurser ved de ulike institusjonene, men i undersøkelser og intervju ba vi om eksempler. Her nevner vi noen få.

Universitetet i Oslo har utviklet en egen nettside (tilgjengelig for alle ansatte) med oversikt over interne og eksterne ressurser, som nyttige rapporter og råd, for samarbeid rettet mot Kina spesielt. Innholdet blir forberedt og kvalitetssjekket av en egen ressursgruppe bestående av erfarne Kina-forskere, administrativt ansatte med ansvarsoppgaver innen internasjonalt samarbeid, sikkerhet og IT, og medlemmer av rektoratet.

Flere institusjoner praktiserer gradert adgangsbegrensning og sonetilgang, eksempelvis til spesielle laboratorium eller datalagringsystem, hvor graderingen styres av deltakelse i bestemte prosjekt. Noen institusjoner har etablert egne lederfunksjoner med spesielt ansvar for etiske eller sikkerhetsrelaterte spørsmål. Flere nevner egne seminarserier og kursopplegg for etiske eller sikkerhetsrelaterte spørsmål.

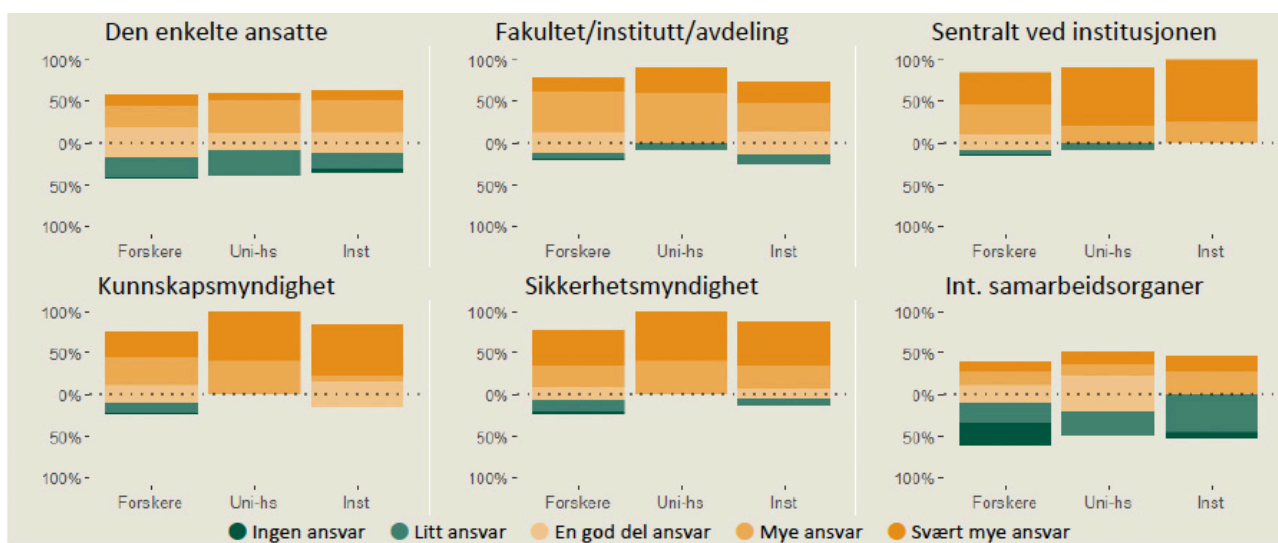
Noen institusjoner har utarbeidet spesielle rutiner for risikovurdering av pågående aktivitet og nye ansettelse. For noen inkluderer dette egne samtaler med ansatte med bakgrunn fra bestemte land, der både opphav og andre faktorer blir diskutert for å avklare mulige sårbarheter. Noen institusjoner har systematisert arbeidet med risikovurdering for nye ansettelse, slik at alle får en liknende vurdering opp mot lovkrav, derunder sikkerhetsloven og eksportkontrollforskriften.

Forskere og ledere ved andre institusjoner beskriver liknende rutiner, men det er betydelig

variasjon i hvor institusjonalisert slike rutiner framstår. For noen institusjoner gir sikkerhetsloven, eksportkontrollforskriften og PSTs åpne sikkerhetsvurdering dekning for å avvise kandidater med noen typer bakgrunn ved noen ansettelser. Flere institusjoner pleier å vise til eksportkontrollforskriften i utlysninger av aktuelle forskerstillinger, slik at søkere er oppmerksomme på begrensningene som gjelder når kandidater blir vurdert. I intervju forteller imidlertid noen forskere og administrativt ansatte at de er bekymret for om søkere fra noen land nå blir sortert bort, uten at dette er sikkerhetsmessig nødvendig, eller at det skjer på et formelt gyldig grunnlag.

En viktig side ved håndtering av utfordringer, er plassering av ansvar. Det har vi spurt om, og i Figur 6 ser vi resultatene for de mest valgte alternativene (det var mulig å velge flere).⁸

Figur 6: Hvor det er naturlig å plassere ansvar for håndtering av utfordringer

Merknad: N=85+10+16 (enkelte ansatte), 85+10+15 (fak/inst/avd), 85+10+16 (sentralt ved inst), 81+10+16 (kunnskapsmyndighet), 81+10+15 (sikkerhetsmyndighet) og 76+7+11 (int. samarbeidsorgan) (ikke medregnet de som svarte «vet ikke», 0+0+1 (enkelte ansatte), 0+0+2 (fak/inst/avd), 0+0+1 (sentralt ved inst), 4+0+1 (kunnskapsmyndighet), 4+0+2 (sikkerhetsmyndighet) og 9+3+6 (int. samarbeidsorgan)).

Blant forskerne svarer 38 prosent at den enkelte ansatte har en god del ansvar og 39 prosent sier mye og svært mye ansvar. Merk at her peker en nokså stor andel (24 prosent) i motsatt retning, og svarer med de mest avkreftende verdiene (liten og i svært liten grad). Dette spriket i opplevelse av eget ansvar er interessant å forfølge, men utvalget er for lite til at vi kan måle oss fram til klare sammenhenger. Vi får noen pekepinner i intervjuene, hvor deltakere noen ganger ble sittende å diskutere i hvilken grad forskere og prosjektledere er formelt og praktisk ansvarlig for etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer.

Et enda tydeligere flertall av forskerne mener at ansvar bør ligge hos fakultet, institutt eller avdeling; 66 prosent sier mye eller svært mye ansvar (og 25 prosent sier en god del ansvar) skal ligge der. Den samme tydeligheten ser vi for ansvar på sentralt nivå ved institusjonen, hvor 52 prosent av forskerne sier mye og svært mye ansvar skal ligge (i tillegg til 18 prosent som svarer en god del ansvar). For disse alternativene spriker svarene også mindre.

Svarene til universitet og høyskoler og forskningsinstitutt følger liknende mønster. De svarer enda oftere bekreftende på at institusjonene – på fakultet-, institutt- eller avdelingsnivå – har ansvar, samt at øverste ledernivå har svært mye ansvar. For disse utvalgene spriker

⁸ I undersøkelsene tok vi også med nasjonale faglige foreninger og interesseorganisasjoner som alternativ, men disse ble i mindre grad valgt for plassering av ansvar og vi utelater dem fra figuren og kommentering.

også svarene mest for hvor mye ansvar som bør ligge hos den enkelte ansatte. Det kan være at spørsmålet er oppfattet som en vurdering av ledelsens juridiske forpliktelser, men i flere intervju opplevde vi som nevnt at deltakerne tilkjennega ulike oppfatninger om hvor mye ansvar den enkelte forsker faktisk har.

Når vi ser på svarene forbundet med nasjonale myndigheter, svarer en stor andel av forskerne at nasjonale kunnskapsmyndigheter har mye ansvar (64 prosent svarer mye og svært mye ansvar, 21 prosent sier en god del ansvar). En nokså lik andel sier at nasjonale sikkerhetsmyndigheter har mye ansvar (68 prosent svarer mye og svært mye ansvar, 16 prosent svarer en god del ansvar). Her igjen ser vi et sprik, med rundt 15 prosent som svarer mest avkrefteende (liten og i svært liten grad). For universitet og høyskoler og forskningsinstitutt er andelen positivt bekreftende svar enda sterkere. De aller fleste legger mye eller svært mye ansvar på de nasjonale myndighetene.

Internasjonale samarbeidsorganer blir i mindre grad tillagt ansvar, blant alle utvalgene, men vi bemerker at noen, i både spørreundersøkelser og intervju, trakk fram internasjonale organisasjoner og møtesteder som særlig viktige. EU og nordiske samarbeidsorgan ble ofte nevnt i denne sammenhengen.

4.4 Behov for flere ressurser og nasjonale retningslinjer

I undersøkelsene stilte vi flere spørsmål om behov for ressurser og nasjonale retningslinjer for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid.

Blant forskerne og forskningsinstituttene svarer et klart flertall nei til behov for mer ressurser til håndtering av etiske eller sikkerhetsrelaterte utfordringer, som vi ser i Tabell 6. Svarene samsvarer bra med det overordnede inntrykket fra tidligere, at de fleste forskere og institusjoner ikke føler seg overveldet av utfordringer. For den andelen som svarer ja (39 prosent av forskerne) kan imidlertid mer ressurser være viktige. De som svarte ja, ble bedt om å vurdere mer konkrete behov.

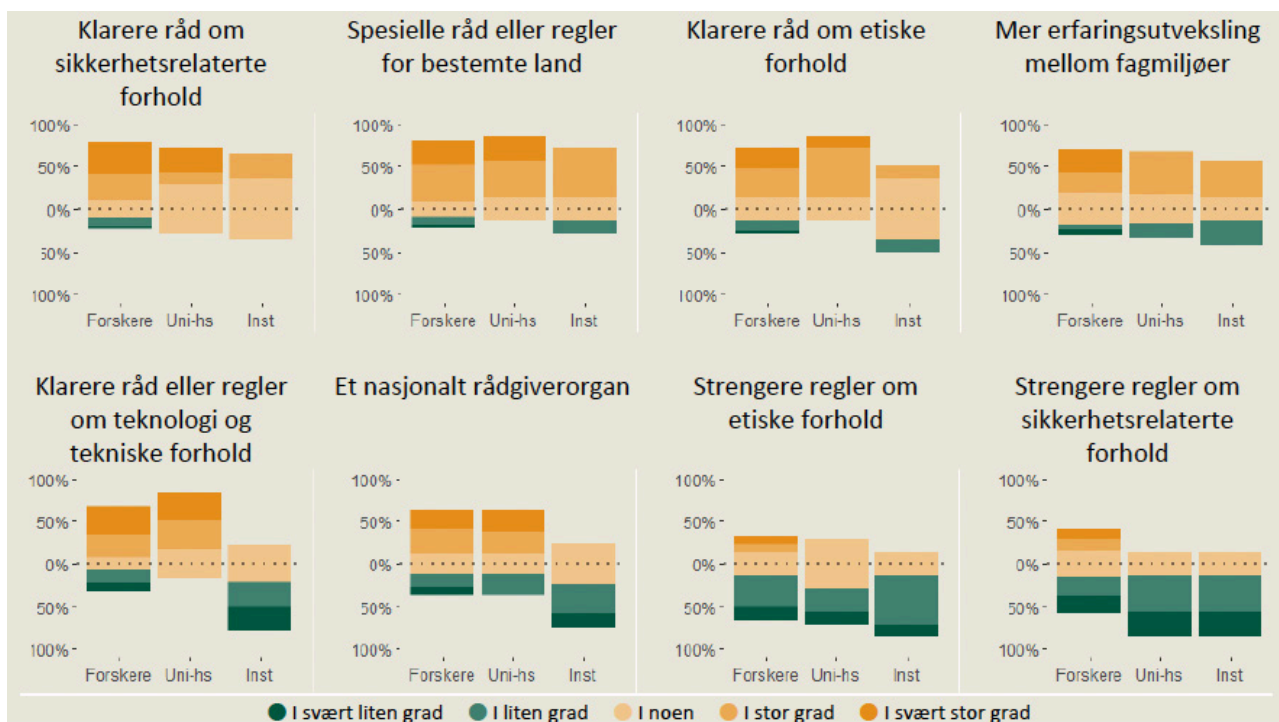
Tabell 6: Opplever behov for mer ressurser til håndtering av utfordringer

	Forskere	Uni-hs	Inst
Ja	39%	70%	41%
Vet ikke	29%	10%	12%

Merknader: Ordlyden i spørsmålene ble tilpasset hvert utvalg og er forenklet i tabellen. N=85+10+17. «Nei» er utelatt fra tabellen, men var et svaralternativ.

Av de som svarer bekreftende til behov for ressurser, er trenden ganske klar, som vi ser i Figur 7. Vi omtaler ikke svarprosenten siden antallet som har svart er såpass lavt.

Figur 7: Hvilke ressurser blir etterspurt for håndtering av utfordringer

Merknader: Lave N siden svar beror på bekreftende svar foregående spørsmål (behov for ressurser). N=33+7+7 (råd sikkerhetsrelatert), 33+7+7 (råd/regler bestemte land), 33+7+7 (råd etiske), 33+6+7 (erfaringsutveksling), 32+6+7 (råd/regler teknologi, 32+4+6 (rådgiverorgan), 33+7+7 (regler etiske) og 30+7+7 (regler sikkerhetsrelatert) (ikke medregnet de som svarte «vet ikke», 0+1+0 (erfaringsutveksling), 1+1+0 (råd/regler teknologi, 1+3+1 (rådgiverorgan), 0+0+7 (regler etiske) og 3+0+0 (regler sikkerhetsrelatert)).

Alle utvalgene uttrykker ønsker om klare råd, om både etiske og sikkerhetsrelaterte forhold, men de ønsker i liten grad strengere regler. Videre svarer et klart flertall, blant forskere og universitet og høgskoler, bekreftende på at de ønsker spesielle råd og regler for bestemte teknologier og for bestemte land. Mange uttrykker ønske om mer erfaringsutveksling mellom fagmiljøer. Mange ønsker seg et nasjonalt rådgiverorgan for etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer.

Disse svarene speiler inntrykk fra intervjuene, der mange beskrev behov for klare råd, samt steder å henvende seg for å stille konkrete spørsmål om faktiske saker. Respondentene etterlyser ikke mer generell informasjon.

I spørreundersøkelsen svarer forskningsinstitutt i større grad avvisende om ressursbehov, men i intervju opplevde vi ikke tydelige forskjeller mellom utvalgene. Vi bemerker at kun sju forskningsinstitutt har svart på denne delen av spørreundersøkelsen, mens vi i intervju og møter har vært i kontakt med flere institutt.

Neste spørsmål tar for seg behov for nasjonale retningslinjer for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid. Et klart flertall (i alle utvalgene) uttrykker et behov for retningslinjer, som vist i Tabell 7. Siden disse retningslinjene ikke er utformet, antar vi at noen svar kan være preget av hvem som har hørt om arbeidet med å utvikle disse retningslinjene – og ikke.

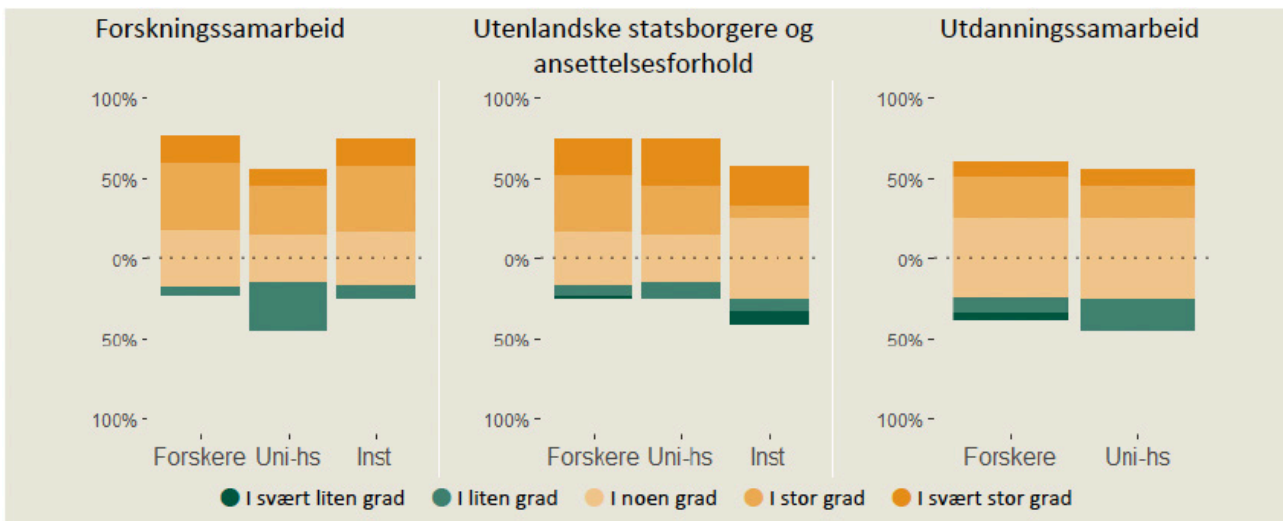
Tabell 7: Opplever behov for nasjonale retningslinjer

	Forskere	Uni-hs	Inst
Ja	58%	100%	71%
Vet ikke	16%	0	18%

Merknader: Ordlyden i spørsmålene ble tilpasset hvert utvalg og er forenklet i tabellen. N=85+10+17. «Nei» er utelatt fra tabellen, men var et svaralternativ.

På spørsmålet om de ønsker nasjonale retningslinjer for bestemte aktiviteter, ser vi (i Figur 8) nokså like tendenser mellom utvalgene.

Figur 8: Behov for nasjonale retningslinjer til ulike aktiviteter

Merknad: Lave N siden svar beror på bekreftende svar foregående spørsmål (behov for retningslinjer) N=49+10+12 (forskningssamarbeid), 46+10+12 (statsborgere) og 49+10 (utdannings samarbeid – kun forskere og uni-hs) (ingen som svarte «vet ikke»).

Forskerne svarer mest bekreftende om behov knyttet til forskningssamarbeid (59 prosent svarer i stor eller svært stor grad, 35 prosent svarer i noen grad). Like mange bekrefter behov for retningslinjer om utenlandske statsborgere og ansettelsesforhold (59 prosent svarer i stor eller svært stor grad, 33 prosent sier i noen grad). Andelen forskere som svarer bekreftende om behov knyttet til utdannings samarbeid er også stor (37 prosent svarer i stor eller svært stor grad, 49 prosent sier i noen grad).

For forskningsinstituttene er tendensen nokså lik; de fleste svarer bekreftende om behov for retningslinjer knyttet til forskningsaktivitet, og en nokså stor andel svarer også bekreftende om behov relatert til utenlandske statsborgere og ansettelse. Forskningsinstituttene fikk ikke spørsmål om utdannings samarbeid.

For universitet og høyskoler er svarene mer jevnt fordelt, med om lag halvparten som uttrykker bekreftende behov for alle de tre aktivitetene. Til dette utvalget stilte vi også spørsmål om behov for retningslinjer knyttet til ordinær studentutveksling (fra og til Norge) og internasjonale studenter som tar grader og fag i Norge. Svarene er nokså like med svarene for utdannings samarbeid, og vi bruker derfor ikke plass på å omtale dem her. Vi bør dessuten stadig huske at svarprosten for dette utvalget er relativt lav.

I intervju opplevde vi at diskusjonene om retningslinjer i stor grad speiler vurderingene om nyttige ressurser som vi diskuterte over. Det er en klar tendens til at både forskere og

institusjoner ønsker klare råd og konkrete råd om land og teknologier, samt steder de kan henvende seg for spørsmål om aktuelle saker, inkludert et mulig nasjonalt rådgiverorgan. Flere snakket om behov for oppdaterte ressurser om kunnskapsutviklingen i de landene der utfordringer oppleves særlig krevende. Dette gjelder særlig Kina og Russland, der betingelsene for mange typer samarbeid også endrer seg raskt.

Neste del av rapporten tar for seg bekymringer og mulige negative konsekvenser av økt oppmerksomhet mot etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer.

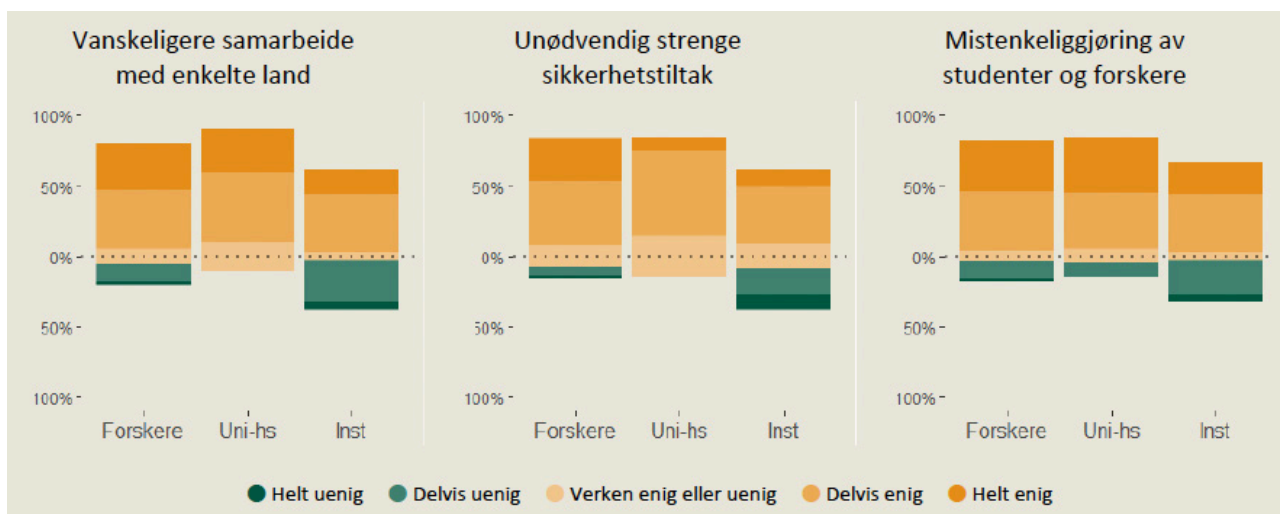
5 Bekymringer for negative konsekvenser

I spørreundersøkelsene og intervjuene spurte vi om kritiske merknader og bekymringer knyttet til at både myndigheter og fagmiljø i mange land blir mer opptatt av utfordringer knyttet til internasjonalt kunnskapssamarbeid.

5.1 Negative konsekvenser

I undersøkelsene viste vi til eksempler på mulige konsekvenser, som vi kjenner fra forskningslitteraturen og pågående debatter. I Figur 9 viser vi resultatene.⁹

Figur 9: Syn på mulige negative konsekvenser av økt fokus på utfordringer

Merknad: N=82+10+17 (samarbeid), 83+10+17 (sikkerhetstiltak) og 84+10+17 (mistenkeligjøring) (ikke medregnet de som svarte «vet ikke», 3+0+0 (samarbeid), 2+0+0 (sikkerhetstiltak) og 1+0+0 (mistenkeligjøring)).

Merk at for disse spørsmålene er mellomverdien formulert noe annerledes enn for andre spørsmål. «Verken enig eller uenig» er naturlig å oppfatte som et klart alternativ til å svare «enig» eller «uenig». Vi ser at færre velger mellomverdien og heller uttrykker et sterkere standpunkt for disse spørsmålene. Vi legger mest vekt på de som er delvis og helt enig i omtalen av resultatene.

Vi ser klare uttrykk for bekymringer for alle eksemplene og utvalgene, med noen nyanser. Svarene speiler på mange måter holdninger vi ser i andre deler av studien.

Forskere og universitet og høyskoler svarer svært likt. Blant forskerne er 74 prosent helt eller delvis enig i at økt søkelys på utfordringer kan gjøre det vanskeligere å ha internasjonale samarbeid med enkelte land. En enda større andel av forskerne (76 prosent) er helt eller delvis enig i at et slikt søkelys kan føre til unødvendig strenge sikkerhetstiltak. Aller størst er enigheten når det gjelder spørsmålet om at økt søkelys på utfordringer kan bidra til mistenkeligjøring av studenter og forskere fra enkelte land; her er 79 prosent av forskerne helt eller delvis enige. Blant forskningsinstituttene viser svarene også klare bekymringer, men her er andelen som er enige noe lavere og svarene spriker mer.

Resultatene fra spørreundersøkelsene fanger i veldig stor grad opp bekymringer som gikk igjen i mange intervju. Det er stor bekymring for at rammene rundt internasjonalt

⁹ I spørreundersøkelsene inkluderte vi noen flere eksempler; om økt fokus på utfordringer kan føre til dårligere studiemiljø og dårligere forsknings- og arbeidsmiljø. V opplever at svarene i stor grad overlapper med de andre eksemplene og bruker derfor ikke plass på kommentering.

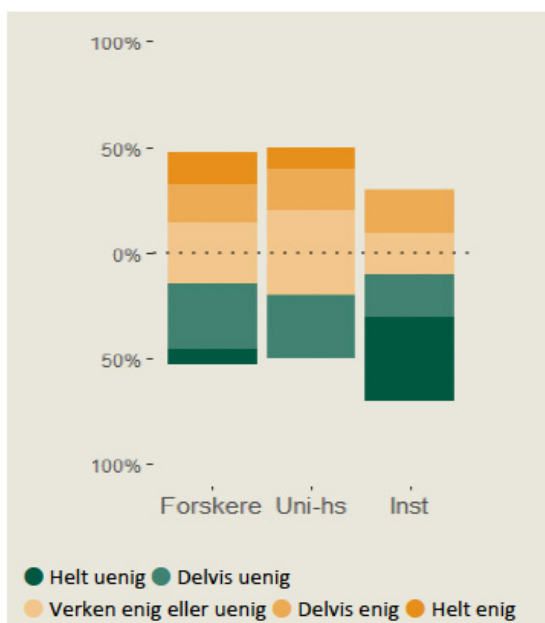
kunnskapssamarbeid – forbundet med både regler og nasjonale retningslinjer – skal bli for stramme, og at det skal bli vanskeligere å utvikle og drive internasjonalt kunnskapssamarbeid. Mange tenker da spesielt på rommet for å samarbeide med institusjoner og personer i eller fra land som ikke er del av Norges sikkerhetspolitiske samarbeid. Flere uttrykte bekymring for at de nasjonale retningslinjene, som nå utarbeides, skal utvikle seg til å bli sterke formaninger som så blir til regler og pålegg.

I intervju tok flere opp problemstillinger knyttet til behandling av internasjonale kolleger fra enkelte land. Det er en gjentakende bekymring og gjelder blant annet inntrykk av overdreven forsiktighet i bruk av enkelte kolleger til bestemte prosjekt, samt økt forsiktighet ved ansettelse. For noen framstår dette som en forsiktighetspraksis som minner om diskriminering. Noen opplever at institusjoner blir mer opptatt av omdømme og unngår ansettelse som kan føre til kritisk søkelys. Andre opplever det motsatte; at deres institusjoner framstår som naive og burde ha mye strengere rutiner for bakgrunnsjekk av aktuelle kandidater. Slike uenigheter og sprikende opplevelser er gjennomgående i hele studien.

I undersøkelsene la vi ikke inn spesifiserte spørsmål om de foreslåtte endringene til forskrift om kunnskapsoverføring (del av eksportkontrollforskriften som håndteres av Utenriksdepartementet). Disse forslagene har vært ute på høring våren 2022 og mange har gitt fylldige høringssvar.¹⁰ Vi åpnet imidlertid for kommentarer. Det er tydelig at de foreslåtte endringene til eksportkontrollforskriften opptar mange, men vi har ikke notert kommentarer som ellers ikke framgår i de skriftlige høringsinnspillene. Vi går derfor ikke nærmere inn på dem her.

5.2 Balanse ganger

Figur 10: Økt internasjonalt forskningssamarbeid er viktigere enn å forebygge etiske og sikkerhetsrelaterte problemer

Merknad: N=82+10+15 (ikke medregnet de som svarte «vet ikke», 3+0+2).

Avslutningsvis tok vi med to spørsmål om mulige avveininger mellom motstridende hensyn – eller dilemmaer – knyttet til å styrke kunnskapssamarbeid, på den ene siden, og håndtere utfordringer, på den andre.

Det ene spørsmålet er om det ene hensynet er viktigere enn det andre. I Figur 10 ser vi at mange er splittet i synet på om økt samarbeid er viktigere enn forebygging av etiske og sikkerhetsrelaterte problemer.

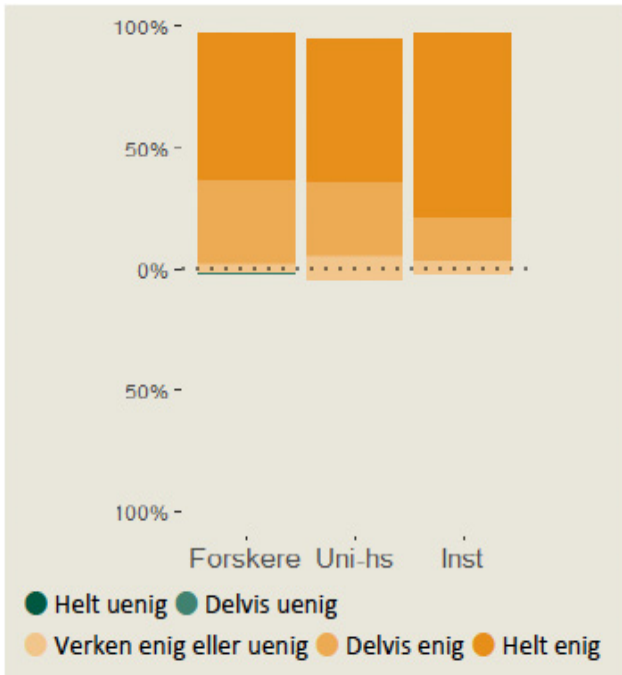
Blant forskerne svarer 33 prosent at de er enig (helt eller delvis) i at forskningssamarbeid er viktigst. Universitet og høgskoler svarer nesten helt likt. I mange intervju observerte vi at mange vektlegger internasjonalt samarbeid som et stort mål i seg selv. For mange er dette også et verdispørsmål.

Akkurat i dette spørsmålet er det lavere grad av enighet blant forskningsinstituttene, hvor flere vektlegger forebygging av etiske og

¹⁰ Orientering om de foreslåtte endringene og høringssvarene er tilgjengelig her: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/eksportkontrollforskrift/id2905352/?expand=horings svar> (sjekket 28.09.2022).

sikkerhetsrelaterte problemer. I intervjuene har vi ikke plukket opp innspill som forklarer denne forskjellen. Vi ser det uansett som nok en bekreftelse på tydelige sprik i opplevelsene av utfordringer.

Figur 11: Mulig å øke internasjonalt forsknings-samarbeid og samtidig håndtere utfordringer

Merknad: N=83+10+17 (ikke medregnet de som svarte «vet ikke», 2+0+0).

I det neste spørsmålet problematiserte vi om det er mulig å øke internasjonalt forskningssamarbeid og samtidig håndtere etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer. Som svarene i Figur 11 viser, er de aller fleste enig i at det er mulig å gjøre begge deler – samtidig.

Det er ingen andre steder i spørreundersøkelsene hvor enigheten er så stor. Hele 95 prosent av forskerne sier de er helt eller delvis enig i at dette lar seg kombinere, og universitet og høyskoler og forskningsinstitutt svarer nesten likt.

Vi avrunder rapporten med noen avsluttende kommentarer.

6 Avsluttende kommentarer

Denne studien gir et bilde av de etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringene som forskere og kunnskapsinstitusjoner i Norge møter i internasjonale samarbeid. Stort sett alle de utfordringene vi spurte om, og som kjenner fra forskningslitteraturen og relevante debatter, blir bekreftet at forekommer. Forskere og institusjoner beskrev også andre og flere utfordringer.

Vi mener dette er verdifull kunnskap å ta inn i et politikfelt som er preget av mange sterke meninger og begrenset systematisk kunnskap om hvordan forskere og institusjoner opplever og håndterer utfordringer i dag.

Et viktig funn er at forskere og institusjoner flest ikke føler seg overveldet av etiske eller sikkerhetsrelaterte utfordringer, men at mange opplever at utfordringer øker i omfang og at de blir mer krevende å håndtere. Andre hovedfunn er oppsummert i sammendraget og vi gjentar ikke alle her, utover å påpeke at opplevelsene er delte og at for noen spørsmål spriker opplevelsen av utfordringer svært mye. Vi vil også påpeke at hvordan behandle kolleger med statsborgerskap fra land som ofte nevnes i sikkerhetstjenestene sine åpne trusselvurderinger, er en økende utfordring i noen fagmiljø. Noen steder blir det meldt om mistenkeliggjøring av kolleger og studenter, og noen steder virker grensegangen mellom formelle regler og uformelle forsiktighetshensyn uavklart.

Vår studie er for liten til å gå nærmere inn på flere mulige forklaringer bak de store forskjellene vi ser. Det er noe større studier bør gjøre. Vi har heller ikke kunnet foreta en systematisk kartlegging av alle ressursene som forskere og institusjoner benytter i sin håndtering av utfordringer. Mange fagmiljø har helt sikkert mye verdifullt å dele. Andre forskere og institusjoner kan gå en bratt læringskurve i møte. Mye tyder på at etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer både vil øke i omfang og bli mer krevende å håndtere i årene som kommer.

Bedre kunnskap om utfordringer og mer kunnskapsbasert politikutvikling vil styrke sjansene for at nye regler og retningslinjer får en form som gir ønsket effekt.

Appendiks

Her gjengir vi spørreundersøkelsen til forsker-utvalget i sin helhet. Denne versjonen var også tilgjengelig på engelsk.

Versjonene til universitet og høyskoler og forskningsinstitutt hadde noen tilpasninger, men ordlyden var gjort så lik som mulig. «Jeg» og «mitt fagmiljø» var mange steder byttet ut med «våre ansatte» og «vår institusjon». Institusjonene ble stilt spørsmål om utstrekning av samarbeid med de ulike landene innenfor de ulike fagene. Universitet og høyskole-utvalget fikk noen ekstra spørsmål om studentutveksling og internasjonale studenter i Norge som ikke er del av utdanningsamarbeid. Institutt-utvalget ble ikke stilt spørsmål om utdanningsaktivitet eller studentutveksling.

Spørreundersøkelsen til forsker-utvalget:

Jeg godtar behandling av mine personopplysninger i henhold til informasjon gitt her.
Kryss av

Bakgrunnsinformasjon om deg og dine forsknings- og utdanningsaktiviteter

Før vi går inn på spørsmålene om utfordringer (Del 1-4), stiller vi noen bakgrunsspørsmål om deg, ditt fagmiljø og dine forsknings- og utdanningsaktiviteter.

Merk at vi har en del bakgrunnsinformasjon om institusjonen du er ansatt, hentet fra tilgjengelige registre. Vi tar utgangspunkt i institusjonen som er registrert i forbindelse med UTFORSK eller INTPART prosjektet du leder. Vi minner om at alle data blir anonymisert og at vi fjerner alle identifiserbare opplysninger før noen data eller resultater blir delt eller publisert.

Hvor lenge har du vært ansatt ved din nåværende institusjon (arbeidsgiver)?

Vi tenker på den institusjonen som er registrert for UTFORSK eller INTPART prosjekt du leder.

Kryss av: 5-10 år 10-20 år Mer enn 20 år Vet ikke

Har du doktorgrad/PhD eller tilsvarende grad?

Kryss av: Ja Nei Vet ikke

Har du norsk statsborgerskap?

Kryss av: Ja Nei Vet ikke

Vil du skrive inn hvor mange år du har bodd i Norge?

Skriv inn

Vil du skrive inn i hvilket land du har statsborgerskap?

Skriv inn

Hvilken fagretning tilhører du?

Dersom du er aktiv innen flere fagretninger, velg den ene som best dekker din forsknings og publiseringsaktivitet. Vi benytter Universitets- og høyskolerådet sin inndeling av vitenskapsdisipliner.

Kryss av: Humaniora Samfunnsvitenskap Matematikk og naturfag Teknologi

Medisinske fag

Landbruks- og fiskerifag Vet ikke

Eventuelle kommentarer:

Fyll inn

Hvor mange kolleger vil du regne som del av ditt fagmiljø?

Med ditt fagmiljø tenker vi på vitenskapelige ansatte/forskere ved din institusjon som du møter jevnlig for å diskutere fag eller delta i felles fagrelaterte aktiviteter. Spørsmålet er formulert slik siden ulike institusjoner organiserer fagmiljø på ulike måter.

Kryss av: Færre enn 5 kolleger 5-10 kolleger 10-20 kolleger 20-50 kolleger Mer enn 50 kolleger Vet ikke

Eventuelle kommentarer:

Fyll inn

Del 1: Internasjonalisering av forsknings- og utdanningsaktiviteter

I denne delen stiller vi spørsmål om grad av internasjonalisering av dine forsknings- og utdanningsaktiviteter.

Vi tenker her på forsknings- og utdanningsaktiviteter generelt og er ikke opptatt av spesielle prosjekt, men dine samlede erfaringer.

Hvor lenge har du vært involvert i internasjonalt forsknings- eller utdannings samarbeid?

Dette kan inkludere perioder du har vært ansatt ved andre institusjoner og i andre land.

Kryss av: Mindre enn 5 år 5-10 år 10-20 år Mer enn 20 år Vet ikke

Basert på en kvalitativ vurdering, hvor utbredt er ditt samarbeid tilknyttet de ulike landene?

Landalternativ: Brasil Canada India Japan Kina Russland Sør-Afrika Sør-Korea USA EU/EØS

Andre land

Kryss av: Ingen samarbeid Noe samarbeid Mye samarbeid Vet ikke

Eventuelle kommentarer:

Fyll inn

Hvor vanlig er det at kolleger i ditt fagmiljø samarbeider med kolleger i andre land?

Kryss av: Svært uvanlig (gjelder kun noen få) Uvanlig (gjelder under halvparten)

Vanlig (gjelder over halvparten) Svært vanlig (gjelder de fleste)

Dersom du har oversikt, merk av for om ditt fagmiljø har vitenskapelig ansatte med statsborgerskap fra de ulike landene:

Vitenskapelig ansatte (inkl. PhD, postdok og andre midlertidige) fra andre land kan være en indikasjon på internasjonalisering. Dersom du har oversikt, merk av for om ditt fagmiljø har vitenskapelig ansatte med statsborgerskap fra de ulike landene.

Kryss av: Brasil Canada India Japan Kina Russland Sør-Afrika Sør-Korea USA EU/EØS

Eventuelle kommentarer:

Fyll inn

Del 2: Etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer

I denne delen stiller vi spørsmål om etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer knyttet til internasjonalt forsknings- og utdanningssamarbeid. Vi stiller først noen generelle spørsmål og spesifiser deretter med eksempler.

I hvilken grad opplever du etiske eller sikkerhetsrelaterte utfordringer i dine internasjonale samarbeid?

Kryss av: I svært liten grad I liten grad I noen grad I stor grad I svært stor grad Vet ikke

Sammenliknet med fem år tilbake, i hvilken grad opplever du at etiske eller sikkerhetsrelaterte utfordringer øker i omfang?

Kryss av: I svært liten grad I liten grad I noen grad I stor grad I svært stor grad Vet ikke

Er du involvert i følgende samarbeidsformer?

Før vi stiller spørsmål om konkrete eksempler på utfordringer, bekreft først hvilke former for internasjonalt samarbeid som gjelder for deg.

Internasjonalt utdanningssamarbeid

Her tenker vi på utdanningssamarbeid som kan bestå av koordinerte utvekslings- eller studieopphold av ulik varighet i samarbeidsland, doble og delte gradsprogram, samt andre former for undervisning og utdanningssamarbeid forankret ved institusjoner sentralt eller i fagmiljø.

Kryss av: Ja Nei

Internasjonalt forskningssamarbeid

Her tenker vi på forskningssamarbeid som kan bestå av prosjekt med finansiering fra institusjoner i Norge eller samarbeidsland, samt andre former for aktivt samarbeid om datainnsamling, analyse eller felles publisering, eller regelmessig forskerkontakt om felles forskningsinteresser og aktiviteter. Merk at forhold som angår statsborgerskap og ansettelsesforhold er skilt ut i egne spørsmål lenger fram.

Kryss av: Ja Nei

Utfordringer ved internasjonalt utdanningssamarbeid

Her følger noen eksempler på etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer forbundet med internasjonalt utdanningssamarbeid, som vi kjenner fra blant annet forskningslitteraturen. *Her tenker vi på utdanningssamarbeid som kan bestå av koordinerte utvekslings- eller studieopphold av ulik varighet i samarbeidsland, doble og delte gradsprogram, samt andre former for undervisning og utdanningssamarbeid forankret ved institusjoner sentralt eller i fagmiljø.*

Etiske utfordringer: Har du opplevd følgende de siste fem årene?

Valg: Jeg opplever at jeg må tilpasse undervisningsopplegg i samarbeidslandet på grunn av politiske restriksjoner i samarbeidslandet

Våre studenter, som deltar i utdanningssamarbeid jeg er med å koordinere, må tilpasse sine ytringer i undervisningssituasjoner i samarbeidslandet

Våre studenter, som deltar utdanningssamarbeid jeg er med å koordinere, blir bedt om å delta i aktiviteter i samarbeidslandet som de opplever er politisk motivert eller styrt

Jeg opplever at jeg må tilpasse undervisningsopplegg i Norge på grunn av politiske restriksjoner i samarbeidslandet

Kryss av: Ja Nei Vet ikke

Sikkerhetsrelaterte utfordringer: Har du opplevd følgende de siste fem årene?

Valg: Jeg blir kontaktet av sikkerhetsmyndigheter under opphold i samarbeidslandet

Våre studenter, som deltar utdanningssamarbeid jeg er med å koordinere, blir kontaktet av sikkerhetsmyndigheter under opphold i samarbeidslandet

Jeg opplever eller mistenker overvåking eller avlytting av telefoner eller digitale kommunikasjonsplattformer under opphold i samarbeidslandet

Våre studenter, som deltar utdanningssamarbeid jeg er med å koordinere, opplever eller mistenker overvåking eller avlytting av telefoner eller digitale kommunikasjonsplattformer under opphold i samarbeidslandet

Studenter fra samarbeidslandet, som deltar i utdanningssamarbeid jeg er med å koordinere, rapporterer om medstudenter eller ansatte til sine lands myndigheter

Studenter fra samarbeidslandet, som deltar i utdanningssamarbeid jeg er med å koordinere, søker under opphold i Norge tilgang til informasjon som ikke virker naturlig for deres studier

Studenter fra samarbeidslandet, som deltar i utdanningssamarbeid jeg er med å koordinere, bruker opphold i Norge til andre gjøremål enn å studere

Kryss av: Ja Nei Vet ikke

Dersom noen av eksemplene over gjelder spesielle land, vis til eksempler og kommenter. Har du andre eksempler, beskriv gjerne

Skriv inn

Utfordringer ved internasjonalt forskningssamarbeid

Her følger noen eksempler på etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer forbundet med forskningssamarbeid, som vi kjenner fra blant annet forskningslitteraturen.

Her tenker vi på forskningssamarbeid som kan bestå av prosjekt med finansiering fra institusjoner i Norge eller samarbeidsland, samt andre former for aktivt samarbeid om datainnsamling, analyse eller felles publisering, eller regelmessig forskerkontakt om felles forskningsinteresser og aktiviteter. Merk at forhold som angår statsborgerskap og ansettelsesforhold er skilt ut i egne spørsmål lenger fram.

Etiske utfordringer: Har du opplevd følgende de siste fem årene?

Valg: Jeg opplever store forskjeller mellom forskningsetiske prinsipper som gjelder i Norge og i samarbeidsland

Jeg opplever at samarbeidspartner ber om tilpasninger i forskningsopplegg eller resultater på grunn av politiske restriksjoner i samarbeidslandet

Jeg føler selv at jeg må tilpasse forskningsopplegg eller resultater på grunn av politiske restriksjoner i samarbeidslandet

Jeg opplever at samarbeidspartner har uklare roller eller tilknytninger til politiske eller kommersielle institusjoner som gjør det vanskelig å skille forskningen fra annen aktivitet

Jeg føler selv at jeg må begrense mine offentlige aktiviteter eller ytringer i Norge, for å unngå problemer med forskning knyttet til samarbeidslandet

Kryss av: Ja Nei Vet ikke

Sikkerhetsrelaterte utfordringer: Har du opplevd følgende de siste fem årene?

Valg: Forskningsdata blir brukt av noen i samarbeidslandet på måter som utgjør brudd på opphavsrett

Forskningsdata blir brukt av noen i samarbeidslandet på måter som utgjør eller medfører mistanke om bruk til etterretningsformål eller militære formål

Jeg blir kontaktet av sikkerhetsmyndigheter under opphold i samarbeidslandet
 Jeg opplever eller mistenker overvåking eller avlytting av telefoner eller digitale kommunikasjonsplattformer under opphold i samarbeidslandet
 Jeg opplever innbrudd eller forsøk på innbrudd i systemene vi bruker for lagring eller deling av data
 Forskere fra samarbeidslandet på besøk ved mitt fagmiljø i Norge søker tilgang til informasjon som ikke virker naturlig for deres forskning
 Forskere fra samarbeidslandet på besøk ved mitt fagmiljø i Norge bruker oppholdet til andre gjøremål enn avtalt
 Kryss av: Ja Nei Vet ikke

Dersom noen av eksemplene over gjelder spesielle land, vis til eksempler og kommenter. Har du andre eksempler, beskriv gjerne
 Skriv inn

Utfordringer knyttet til utenlandske statsborgere og ansettelsesforhold

Institusjoner og fagmiljø kan oppleve etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer knyttet til utenlandske statsborgere som er ansatt eller søker stillinger i Norge. Her følger noen eksempler, som vi kjenner fra blant annet forskningslitteraturen.

Etiske utfordringer: Har du opplevd følgende de siste fem årene?

Valg: Ansatte med utenlandsk statsborgerskap i mitt fagmiljø vil ikke delta i forsknings eller utdanningsrelaterte aktiviteter i Norge på grunn av politiske restriksjoner i hjemlandet
 Ansatte med utenlandsk statsborgerskap i mitt fagmiljø ønsker å tilpasse forsknings eller utdanningsrelaterte aktiviteter i Norge på grunn av politiske restriksjoner i hjemlandet
 Kryss av: Ja Nei Vet ikke

Sikkerhetsrelaterte utfordringer: Har du opplevd følgende de siste fem årene?

Valg: Ansatte med utenlandsk statsborgerskap i mitt fagmiljø blir mistenkt for å dele informasjon med myndigheter eller andre aktører i sitt hjemland eller andre land på måter som strider med norsk lov
 Ansatte med utenlandsk statsborgerskap fra enkelte land i mitt fagmiljø kan ikke lenger bidra til enkelte forskningsoppgaver på grunn av skjerpede sikkerhetskrav i Norge
 Søkere med utenlandsk statsborgerskap fra enkelte land kan ikke ansettes til enkelte prosjekt eller stillinger i mitt fagmiljø på grunn av skjerpede sikkerhetskrav i Norge
 Kryss av: Ja Nei Vet ikke

Dersom noen av eksemplene over gjelder spesielle land, vis til eksempler og kommenter. Har du andre eksempler, beskriv gjerne
 Skriv inn

Utfordringer knyttet til involvering av næringslivsaktører

Noen institusjoner og fagmiljø opplever spesielle etiske eller sikkerhetsrelaterte utfordringer når de involverer bedrifter og næringsaktører i sine internasjonale forskningssamarbeid. Har du selv slike opplevelser de siste fem årene? I så fall beskriv og kommenter gjerne betydning for bestemte land
 Skriv inn

Forskjeller ved institusjonaliserte og personlige samarbeid

Noen fagmiljø opplever tydelige skiller mellom etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer ved samarbeid som er forankret i avtaler mellom institusjoner, kontra samarbeidsformer som i

hovedsak er begrenset til avtaler mellom forskere. Opplever du selv slike tydelige forskjeller? I så fall beskriv og kommenter gjerne betydning for bestemte land

Skriv inn

Spesielle utfordringer for administrativt ansatte

Er det noen etiske eller sikkerhetsrelaterte utfordringer som virker spesielt aktuelle for administrativt ansatte i ditt fagmiljø? I så fall beskriv og kommenter gjerne betydning for bestemte land

Skriv inn

Spesielle utfordringer knyttet til krigen i Ukraina

Russlands invasjon av Ukraina og den påfølgende krigen påvirker mange former for forsknings- og utdanningssamarbeid med institusjoner i Russland. Norge har stoppet de fleste former for samarbeid på institusjonelle nivå, og Russland er tatt ut av nye utlysninger til forsknings- og utdanningsprogram. En del ukrainske og russiske statsborgere har fått utvidet mulighet til å oppholde seg og studere eller arbeide i Norge.

Dersom krigen i Ukraina fører til spesielle etiske eller sikkerhetsrelaterte utfordringer for din forsknings- og utdanningsaktivitet, kommenter gjerne slike forhold her

Skriv inn

Spesielt krevende utfordringer

Vi har bedt deg vurdere og beskrive en rekke etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer. Hvilke av disse vil du trekke fram som særlig alvorlige eller krevende?

Kommenter helst med tydelig referanse til eksempler fra de foregående spørsmålene. Beskriv gjerne også betydning for bestemte land

Skriv inn

Del 3: Håndtering av etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer

I denne delen stiller vi spørsmål om håndtering av etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer knyttet til internasjonalt forsknings- og utdanningssamarbeid.

I hvilken grad opplever du at etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer blir diskutert i ditt fagmiljø?

Kryss av: I svært liten grad I liten grad I noen grad I stor grad I svært stor grad Vet ikke

Har din institusjon retningslinjer, rutiner, forholdsregler eller andre ressurser for håndtering av utfordringer knyttet til internasjonalt forsknings- og utdanningssamarbeid?

Kryss av: Ja, på sentralt nivå ved institusjonen Ja, ved ulike fakultet/institutt/avdelinger
Nei, ikke på noe institusjonelt nivå, men mitt fagmiljø eller jeg selv har egne ressurser
Nei, jeg kan ikke vise til noen bestemte ressurser for dette Vet ikke

Beskriv aktuelle ressurser og lenk til nettsider eller dokumenter eller last opp som vedlegg:

Skriv inn

Håndtering av etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer

Vi ønsker mer informasjon om hvordan etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer blir håndtert i ditt fagmiljø og ved din institusjon, av hvem og på hvilket nivå.

Med nivå tenker vi på administrative nivå i institusjonen, for mange vil det være sentralt nivå,

fakultet, institutt og avdeling, og prosjekt- og individuelle forskernivå.

Velg noen av eksemplene på utfordringer fra de foregående spørsmålene og beskriv kort hvordan, av hvem og på hvilket nivå de blir/ble håndtert:

Skriv inn

Sammenliknet med fem år tilbake, i hvilken grad opplever du at etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer er blitt mer krevende å håndtere?

Kryss av: I svært liten grad I liten grad I noen grad I stor grad I svært stor grad Vet ikke

Hvor og i hvilken grad føler du det er nyttig å spørre om råd dersom du opplever etiske eller sikkerhetsrelaterte utfordringer?

Valg: Kolleger i mitt fagmiljø Mitt fakultet/institutt/avdeling Sentralt og øverste ledernivå ved institusjonen Nasjonale faglige foreninger Interesseorganisasjoner

Nasjonale myndigheter med ansvar for kunnskapssektoren

Nasjonale myndigheter med ansvar for nasjonal sikkerhet Internasjonale samarbeidsorganer

Kryss av: I svært liten grad I liten grad I noen grad I stor grad I svært stor grad Vet ikke

I hvilken grad er du tilfreds med din egen håndtering av etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer?

Kryss av: I svært liten grad I liten grad I noen grad I stor grad I svært stor grad Vet ikke

Plassering av ansvar

Hvor og i hvilken grad opplever du det er naturlig å plassere ansvar for håndtering av etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer?

Valg: Den enkelte ansatte Fakultet/institutt/avdeling Sentralt og øverste ledernivå ved institusjonen

Nasjonale faglige foreninger Interesseorganisasjoner

Nasjonale myndigheter med ansvar for kunnskapssektoren

Nasjonale myndigheter med ansvar for nasjonal sikkerhet Internasjonale samarbeidsorganer

Valg: Ikke ansvar Litt ansvar En god del ansvar Mye ansvar Særlig mye ansvar Vet ikke

Eventuelle kommentarer:

Skriv inn

Tips om nyttige ressurser

Er det noen ressurser, som retningslinjer, veiledninger, veikart eller andre ressurser, utgitt i Norge eller internasjonalt, som du vil anbefale for håndtering av etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer? Beskriv og lenk til nettsider eller dokumenter eller last opp som vedlegg.

Skriv inn

Del 4: Behov for ressurser til håndtering av utfordringer

I denne delen stiller vi spørsmål om behov for ressurser til håndtering av etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer knyttet til internasjonalt forsknings- og utdanningsamarbeid.

Opplever du behov for mer ressurser til håndtering av etiske eller sikkerhetsrelaterte utfordringer?

Kryss av: Ja Nei Vet ikke

I hvilken grad etterspør du følgende ressurser:

Valg: Klarere råd om etiske forhold Strengere regler om etiske forhold

Klarere råd om sikkerhetsrelaterte forhold Strengere regler om sikkerhetsrelaterte forhold

Klarere råd eller regler om teknologi og tekniske forhold spesielt Spesielle råd eller regler for bestemte land

Mer erfaringsutveksling mellom fagmiljø Et nasjonalt rådgiverorgan for etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer

Kryss av: I svært liten grad I liten grad I noen grad I stor grad I svært stor grad Vet ikke

Kommenter og beskriv gjerne flere behov for ressurser:

Skriv inn

Nasjonale retningslinjer

Kunnskapsdepartementet har bedt Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) og Forskningsrådet om å utarbeide forslag til nasjonale retningslinjer for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid.

Opplever du behov for nasjonale retningslinjer for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid?

Kryss av: Ja Nei Vet ikke

I hvilken grad opplever du behov for nasjonale retningslinjer for følgende aktiviteter?

Valg: Internasjonalt utdanningssamarbeid Internasjonalt forskningssamarbeid

Utenlandske statsborgere og ansettelsesforhold

Eventuelle kommentarer:

Skriv inn

Spørsmål om endringer av eksportkontrollforskriften

Utenriksdepartementet arbeider med å endre regelverket for kontroll av kunnskapsoverføring (eksportkontrollforskriften). Det er en egen høringsrunde for dette. Er det forhold knyttet til revideringen av eksportkontrollforskriften som du vil kommentere i sammenheng med spørsmål vi tar opp i denne spørreundersøkelsen?

Skriv inn

Kritiske innvendinger

Denne undersøkelsen, og utviklingen av retningslinjer for ansvarlig internasjonalt kunnskapssamarbeid, er naturlig å se i lys av at myndigheter og fagmiljø i mange land blir mer opptatt av utfordringer knyttet til internasjonalt forsknings- og utdanningssamarbeid. Vi er opptatt av at skepsis og kritiske merknader til denne utviklingen også blir belyst. Her følger noen eksempler på kritiske innvendinger.

Hvor enig eller uenig er du i følgende innvendinger?

Valg: Mer fokus på utfordringer kan gjøre det vanskeligere å ha internasjonale samarbeid med enkelte land

Mer fokus på utfordringer kan føre til unødvendig strenge sikkerhetstiltak

Mer fokus på utfordringer kan føre til mistenkeliggjøring av studenter og forskere fra enkelte

land

Mer fokus på utfordringer kan føre til dårligere studiemiljø i mitt fagmiljø

Mer fokus på utfordringer kan føre til dårligere forsknings- og arbeidsmiljø i mitt fagmiljø

Kryss av: Helt uenig Delvis uenig Verken enig eller uenig Delvis enig Helt enig Vet ikke

Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander?

Valg: Økt internasjonalt forskningssamarbeid er viktigere enn å forebygge etiske og sikkerhetsrelaterte problemer

Det er mulig å øke internasjonalt forskningssamarbeid og samtidig håndtere etiske og sikkerhetsrelaterte utfordringer

Kryss av: Helt uenig Delvis uenig Verken enig eller uenig Delvis enig Helt enig Vet ikke

Kontaktinformasjon

Tusen takk for din deltakelse i undersøkelsen!

Vi ønsker å gjennomføre noen korte oppfølgingsintervju for utdyping av noen forhold.

Er du villig til å delta i et kort oppfølgingsintervju?

Kryss av: Ja, ta kontakt for å fastsette tid Kanskje, men jeg ønsker først mer informasjon om intervjuet

Nei, jeg ønsker ikke delta i et kort oppfølgingsintervju

Oppgi ønsket e-postadresse og telefonnummer

E-postadresse Fyll inn

Telefonnummer Fyll inn

Om Forfatteren

Hans Jørgen Gåsemyr (PhD) er seniorforsker ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI).

Gåsemyr sin bakgrunn spenner samfunnsvitenskap, kinesisk språk og områdestudier fra norske og kinesiske universitet. MA og PhD gradene hans er i statsvitenskap (PhD fra Institutt for sammenliknende politikk, UiB). Gåsemyr har tidligere arbeidet for FN i Beijing og han har erfaring fra norsk media og kringkasting. Hans primære forskningsfelt er kinesisk politikk, hovedsakelig nasjonale sosioøkonomiske utviklingstrekk og utenrikspolitikk, med vekt på organisasjoner. Hans sekundære forskningsfelt er norske og andre land sine økonomiske relasjoner og kunnskapssamarbeid, hovedsakelig i tilknytning til Kina.

NUPI
Norsk Utenrikspolitisk Institutt
C.J. Hambros plass 2D
PB 8159 Dep. NO-0033 Oslo
www.nupi.no | post@nupi.no

Norsk Utenrikspolitisk Institutt [NUPI] ble etablert i 1959, og er et ledende, uavhengig forskningsinstitutt på internasjonal politikk og områder av relevans for norsk utenrikspolitikk. Formelt er NUPI underlagt Kunnskapsdepartementet, men opererer likevel som en uavhengig, ikke-politisk virksomhet i alle sine faglige aktiviteter. Forskning utført ved NUPI spenner fra kortsiktig anvendt forskning til mer langsiktig, grunnforskning.

Foto: Unsplash

